

pag 10

Povestea vieții Reginei Maria

Interviu în pag 12
exclusivitate cu
**PETER
LEUPRECHT,**
Secretar general
adjunct al CE

„Exclud
orice fel
de târziu, orice rabat“

Foto Gina Marin

Să ne amintim că Serviciul Român de Informații a apărut la sfârșitul lunii martie 1990, după conflictele sângeroase de la Tîrgu-Mureș. Înființarea a fost decisă de către Biroul Executiv al CPUN. Timp de un an și jumătate, SRI a funcționat ilegal (propunerea nefiind supusă discuției și aprobării CPUN). Opinia publică auzea prima dată discursuri de reabilitare a vechii Securități. Implicarea în aceste conflicte a unor oameni legați de tandemul Iliescu-Măgureanu a fost evidentă, conexiunea dintre incitățile naționaliste și crearea SRI fiind confirmată de tot ceea ce s-a întâmplat după aceea.

În toamna lui 1991 a fost înaintat Parlamentului proiectul de lege privind organizarea și funcționarea SRI. Acesta oferea instituției puteri și drepturi – într-un cuvânt, privilegiu – nefiresc de mari. Era de așteptat ca proiectul să întâmpine, atît în Parlament cît și în opinia publică, o puternică opoziție. Și iată că în timpul dezbaterilor a fost declanșată o teribilă campanie antimaghiară, prin vocea unor parlamentari (atunci s-au distins Radu Coontea sau Gheorghe Dumitrașcu), apoi cu sprijinul generalului Chelner și al altor extremiști din Armata Transilvaniei. Proiectul de lege privind organizarea și funcționarea SRI a trecut, în aceste condiții, prea puțin amendat în raport cu propunerile inițiatorilor, și legea a rămas intactă pînă astăzi, deși multe prevederi ale sale sînt neconstituționale.

Și iată că acest scenariu se repetă pentru a treia oară. La sfârșitul lunii mai 1994, Consiliul Suprem de Apărare a Țării trimite spre Parlament (sub semnătura lui Vasile Ionel) „Conceptia inte-

grată privind securitatea națională a României”, care definește ca subiect al siguranței naționale „(...)domeniile politic, diplomatic, economic, militar, ecologic, social, cultural, moral și umanitar”. Adică tot. În paralel, PDSR a trimis Senatului un proiect de lege privind secretul de stat. Mă mîrginesc să spun că el este inacceptabil (se revine, practic, la legea nr. 23 din 1971). Cum se mai poate

GABRIEL ANDREESCU

O instituție a dezinformării și destabilizării

folosi în 1994 instrumentarul naționalist pentru votarea legilor care interesează SRI? În vară săpăturile de la Cluj, și tensiunea ajunge aproape la paroxism. La începerea sesiunii parlamentare intră în discuție proiectul de lege a învățămîntului, unde prevederile asupra educației în limba maternă refuză maghiarilor anumite drepturi de care se bucurau pînă acum. Și, în sfîrșit, Raportul SRI, a cărui perversitate pare să nu fi fost observată în

suficientă măsură nici de parlamentarii Opoziției și nici de presă. O să amintesc numai sugestia Raportului că una dintre principalele surse de destabilizare internă a statului român (și deci subiect al supravegherii sale) o constituie comunitatea maghiarilor și a romilor. Drept semn al atitudinii neo-revizioniste, antiromânești a unor etnici maghiari este dată „campania de strîngere a semnăturilor vizînd susținerea unui proiect de lege privind învățămîntul pentru minoritățile naționale” (referendumul legislativ fiind un drept fundamental al oricărui democrație și confirmat de către Constituția României). Sau se spune că „(...) unele elemente din rîndul romilor (...) au incitat, denaturînd prin denigrări și acuzații realitățile din țara noastră, la acțiuni de natură a afecta imaginea României în exterior, instigînd, în același timp, la acte destabilizatoare, anticonstituționale”. (Aici limbajul folosit, inclusiv apelativul „element”, este identic cu limbajul fostei Securități.)

În Raportul SRI mai este scris „(...) în pofida eforturilor care încearcă să facă din relațiile interetnice un vector al acțiunilor îndreptate împotriva statului român – nu există în țara noastră tensiuni și conflicte în raporturile dintre populația majoritară și diverse minorități”. Dar Raportul ne dovedește nu numai că avem motive să ne punem problema acestor tensiuni, ci și faptul că Serviciul Român de Informații face tot ceea ce este posibil ca să le provoace și să trăiască pe seama lor. În loc să devină garantul păcii interne, SRI rămîne mai departe o instituție a dezinformării și destabilizării.

CURIER 22

SCRISORI OPINII DREPT LA REPLICĂ

Stimată doamnă Gabriela Adameșteanu

Mă adresez dvs. în primul rând pentru că v-am urmărit la radio la conferința de presă a lui Ion Iliescu din octombrie. Desfășurarea întregului dialog, și mai ales a celui purtat de dvs., ne-a arătat că trebuie să înțelegem complicația unui astfel de demers în lupta politică a Opoziției. Oamenilor Puterii, având în Iliescu un model, degeaba le vorbești logic, cu bun-simț. Ei nu răspund la obiect și sînt în general aroganți. Întrebările rămîn fără răspuns. Puterea le permite să sfideze dialogul. Prin exprimări de genul „tai-că-său” (fără a pune la socoteală că se referea la Regele Carol al II-lea), președintele a dovedit că dl. Alexandru Paleologu (mi se pare) l-a caracterizat corect: „surtucar”.

Legat de această idee, îmi aduc aminte cazul unei emisiuni la Televiziune în care au apărut d-nii Frunda György și Florin Rădulescu-Botică spre a comenta concluziile raporturilor Consiliului Europei. Dacă intervențiile d-lui Frunda au fost strict la obiect, argumentate și documentate ca întotdeauna, cele ale d-lui Botică s-au diluat în divagații, eludînd adevărurile. Acest aspect se înscrie în contextul general în care litera legii nu are nici o importanță.

Revenind la Ion Iliescu, de cite ori îl aud vorbind, retrăiesc momente de la ședințele de partid, cu secretari BOB și activiști de „sus”, cînd ascultam fraze după fraze care nu spuneau nimic. Regăsesc la președinte tonul de superioritate cu care pare a explica lucruri clare ca lumina zilei și pe care noi, cei mulți (și, bineînțeles, proști), nu le înțelegem, dar el, în bunătațea sa... Tonul celui care are totdeauna dreptate.

Și cit de natural, profund uman, apare stilul Regelui Mihai din cărțile de convorbiri cu Mircea Ciobanu (admit că supus unei eventuale ajustări)...

Și o ultimă idee despre Iliescu. Ar trebui insistat mai mult pe puterea sa reală. Pornind de la faptul că semnează singur legile supuse ratificării și apoi își declină orice responsabilitate, criticînd legi din perioada Roman. Numește miniștri, dar aruncă praf în ochi cu neamestecul său în ceea ce privește activitatea Executivului. Are contacte internaționale pe probleme de afaceri și se înfîlșește cu prim-miniștri în țări în care președintele sau monarhul au funcție reprezentativă.

Trăim în fapt într-un regim prezidențial. Și poate de aceea s-a căzut în capcana ironizării excesive a Parlamentului.

În altă ordine de idei, vreau să vă spun că, pornind de la publicitatea pe care o asigură revistei „Adevărul literar și artistic”, am cumpărat numărul 239/16.10.1994. Este în linia generală a ziarului – cu o față spre „Știința” și cu una spre ce ar trebui. La revista preseii întîlnim o notiță („O rromăncă...”) în care autorul o ironizează pe doamna Tia Șerbănescu, dovedind că n-a înțeles nimic din articolul incriminat. Bănănușe că este vorba de prostie, pentru că la rea-voință ar fi formulat altfel. Apoi, C. Stănescu (nu este criticul care a înfierat romanul „Schimbarea la față” a lui Mihai Sin?) găsește demn de comentat din volumul „Dimpotrivă” de Virgil Ierunca doar textul despre Dumitru Popescu. Stau și mă minunez: „E multă pierdere de vreme și măcinare de vînt în aceste «efemeride-ierurcicene (...).» „Volumele acelea existau, omagiile erau puse sub ochii tuturor, încît a le «demasca», și încă însoțind un atare demers de «aparat» critic, mi se pare enormă și un pic ridicolă zădărnicie”. Cred că ar vrea ca lumea să uite, ba chiar unii nici să nu afle. Și Cristian Tudor Popescu are pretenții de recunoaștere literară, deși girează așa ceva...

În ceea ce privește „duelul” dintre d-nii Andrei Cornea și Gabriel Andreescu, nu pentru că mă simt dator să-mi spun și eu părerea, dar trebuie acceptat că intelectualul poate, și chiar este necesar, să „vadă” ideile din mai multe unghiuri. Exceptînd cîteva exprimări cam nesportive ale d-lui Andreescu referitoare la persoană (sau poate se bazează pe ceva necunoscut nouă?), putem spune că în anecdota aceea: „Și tu ai dreptate!”. Aici este farmecul dialogului.

Mi-a plăcut analiza d-lui Patapieviici asupra evoluției statului român ca urmare a politicii pașoptiștilor și a generației următoare. Și acolo putem spune că ambele variante sînt adevărate, deși mă simt mai atașat de a doua. Și se pare că retrăim impactul votului universal, al acceptării cu îndărătnicie a modernizării – desigur, în altă conjunctură.

După părerea mea, s-a creat și locul comun al ideii că noi, românii, n-am putut realiza mari edificii de-a lungul secolelor pentru că am fost în calea năvălirilor. Sigur că este o parte de adevăr aici, dar oare țările din Apus nu au cunoscut războaie? Nu s-au bătut cu turcii și tătarii, dar istoria Europei e plină de războaie și totuși au dăinuit emblemele unei civilizații. Ba chiar și spaniolii au avut de luptat cu invazia arabilor. Deci, într-adevăr, nu trebuie să aruncăm totul pe seama proastei noastre plăsări geografice. Pentru a evita exaltările (prea numeroase) sau incriminările la adresa noastră ca popor ar fi bine să se cunoască mai profund istoria celorlalți. Abia atunci se pot lansa comparații.

Spun unii că sîntem geniali, dar cauze obscure externe nu ne-au lăsat. Oare? Sistemul comunist nu ne-a permis afirmarea. Dar acum acceptăm o Putere la fel de incapabilă. Parcă dl. Paleologu a spus că românii nu sînt proști, ci sînt conduși de proști. Din păcate, am întîlnit tineri care nu se preocupă de viața politică pe ideea, diabolică insinuată, că toți sînt la fel.

Ignoranța, de cele mai multe ori întreținută, este marea pericol care ne paște.

Citeodată descopăr, citind documente de epocă, mărturii, că retrăim cumva anii de după al doilea război mondial.

Remarcabil, din nou, episodul din octombrie al „Memorialului durerii”. Ar trebui mai multe emisiuni care să redescopere ce am fost, ce am avut. Din istorie s-a scos perioada 1866-1947 sau, în orice caz, tot ce a fost legat de monarhie. Măcar societatea civilă ar trebui să readucă memoria, chiar pornind de la aniversări (de ex. 125 de ani de la inaugurarea primei căi ferate în România, știind implicarea Regelui Carol I în această acțiune).

Revenind în zilele noastre, remarc lamentațiile guvernamentului că privatizarea merge greu și pentru că instituțiile economice de piață se urnesc greu, pînă se rozează etc. Dar România le-a avut în stare de bună funcționare ani de-a rîndul. Au fost legi, mai sînt chiar clădirile, economia de piață este esențialmente aceeași. Voința politică lipsește. Și, cînd se face, nu cumva să pară a avea legătură cu trecutul României prospere. Tehnologic, am fost in- torși cu 100 de ani în urmă. Calculatoarele sînt folosite drept mașini de scris. Distanța între timpul nostru și cel real mondial în domeniul tehnologiei este prea mare pentru a mai putea fi recuperat liniar. Doar un gest decisiv, un impuls hotărît, ne poate plasa în apropiere. Dacă s-ar înlătura ideea că străinii mai mult ne-ar fura dacă ar veni, atunci poate că s-ar deschide o piață adevărată la noi. Am produce și noi ceva.

O observație colaterală: imaginea negativă creată d-lui Cataramă pare deplasată și pare a ascunde alte interese, cit timp se cunoaște implicarea sa

politică. Chiar el să fie singurul îmbogățit din țară? George Păunescu & Co continuă să rămînă anonimi într-o privință. Și ciți or mai fi...

În fine, o ultimă remarcă. Dl. Sorin Alexandrescu se referea la generația '30, subliniind că intelectualii beneficiau de sprijin politic din partea unor oameni politici remarcabili. Ceea ce se desprinde ca necesar pentru ambele părți în zilele noastre.

P.S. M-ar interesa un interviu cu dl. Mircea Zăciu – după ce am citit volumul I din „Jurnal”. Se încadrează în aceeași rubrică: „Memento”.

Marius Dobrin, 02.11.1994

Stimată doamnă Rodica Palade,

Zgîrcit la laude, zeflemitor față de mine, ironic față de ceilalți la accesele de entuziasm, nu voi ezita, cu toate acestea, un singur moment să calific interviul realizat de dvs. cu dl. prof. Sorin Alexandrescu, apărut în nr. 43 al revistei, drept excepțional, contrazicîndu-mă d'un coeur léger.

Nu am citit, pînă în prezent, un volum aparținînd d-lui Sorin Alexandrescu, limitîndu-mă la relativ numeroase texte (articole, interviuri) apărute, începînd cu 1990, în presa de cultură: aceste texte erau întotdeauna interesante, dar nu atingeau, din cite îmi amintesc, nivelul interviului la care m-am referit mai sus.

Singura explicație stă, cred eu, în faptul că, la construcția interviului, rolul dvs. a fost hotărîtor; este, desigur, neinteresant să stabilim cota de participare la construcție și conținut a fiecăruia din creatorii interviului, pentru că ne lipsesc, în primul rînd, instrumentele de măsură necesare. Ceea ce mi se pare însă demn de semnalat este faptul că rareori am întîlnit pe două pagini de revistă un interviu atît de riguros construit și mobilat cu o asemenea densitate de idei: închipuiți-vă un magazin universal restrîns la dimensiunile unei modeste prăvălii, în care te poți orienta la fel de lesne fie că te afli în căutarea unui frigider, fie a unui tub cu pastă de dinți.

Abonat fără întrerupere al revistei „22”, începînd cu trimestrul II 1990, îmi iau libertatea să afirm că este posibil ca interviul de față să beneficieze de efectul secundar de contrast între culoarea sa vie și culoarea cam ternă a conținutului revistei „22” din ultima vreme, singurul element viu colorat fiind, număr de număr, doar pagina de eseu a inconfundabilului fizician-filozof H.R.-Patapieviici: această pagină, adeseori fermecătoare, are efectul unui grain de beauté pictat pe obrazul unei marchize excesiv pudrate din anturajul Mariei Antoinette, la micul Trianon, într-o scenă pastorală.

Mizid pe faptul că belșugul autumnal va provoca și restulul staff-ului un plus de vivacitate, rămîn în continuare un fidel al revistei și vă încredințez de deplina mea considerație și simpatie.

Radu Marcu, 30.10.1994

În fiecare zi, de luni pînă vineri, puteți audia la Radio Total, între orele 22.00-24.00:

TALK-SHOW-uri LIVE

FM 94.2 MHz

RADIO TOTAL

Telephone 657 37 900 657 556 65

Luni: Ovidiu Ioanitoaia – Ofsaid
Marti: Cornel Nistorescu – Cîncele de pază
Miercuri: Carmen Bendovski – Sînt enorm și văz monstruos
Joi: Fiti întreprinzători cu Bogdan Teodoriu
Vineri: TALK-SHOW și muzică cu Andrei Partos – Friday I'm in love

În fiecare zi, între orele 5-8, „S-auzim numai de bine!” cu Neculai Constantin Munteanu

De ascultat, în fiecare zi, de luni pînă vineri, la ora 8.45 – Reuters World News – informație și prognoza economică și la ora 17.40, MICA PUBLICITATE GRATUITĂ.

LA SEZIUL REDACȚIEI PUTEȚI CUMPARA DIN STOC:

Anul 1990, numerele 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 24, 25, 29, 32, 33, 38, 41, 44.
Anii 1991, 1992, 1993.
Exemplarele vechi sînt comercializate la prețul actual al revistei.

ABONAMENTE TRIMESTRIALE CU REDUCERE

3.500 lei (22% reducere) cu ridicare de la redacție
4.000 lei (11% reducere) cu expediere prin poștă

Pentru pensionari, cadre didactice, elevi, studenți, foști deținuți politici și veterani de război:

2.500 lei (44% reducere) cu ridicare de la redacție
3.000 lei (33% reducere) cu expediere prin poștă

Cei interesați sînt rugați să expedieze prin mandat poștal suma corespunzătoare, pe adresa:
Revista „22”, cont 45103532 BCR
Filiala sector 1, Str. Londra nr. 10, București, iar adeverințele corespunzătoare (talon de pensie, adeverințe școlare etc.) tipului de abonament dorit pe adresa:
Revista „22”, Calea Victoriei, 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Distribuție. Adeverințele sînt valabile un an de zile.

Abonamentele cu reducere sînt sponsorizate de Asociația EST-LIBERTES

Se poate intelege de ce, pentru a ieși în Europa, trebuie să importăm vagoane de cale ferată. Și asta după 45 de ani de industrializare socialistă cu orice preț, inclusiv cu prețul vieții a milioane de oameni. Ne-am mîndrit, încă ne mai mîndrim, cu fabrici și uzine de locomotive, însă trebuie să importăm vagoane. Pentru că totul a fost conceput pe sistemul metal mult, inteligentă puțină, calitate încă și mai puțină.

Unde lucrurile încep să devină enervante, de pagube nu mai vorbesc, e acolo unde importăm lucruri pe care am putea să le facem și noi, dar și lucruri pe care le avem la îndemînă și n-ar fi nevoie decît de puțină osteneală și de oameni care nu doar să muncească, dar să mai și gîndească,

putea să le imităm. Acolo s-a imitat, ba chiar s-a și copiat, pînă s-a ajuns ca imitațiile să depășească originalele și să le concureze fără milă.

Pentru asta ar trebui ca cineva să și vrea, să și poată, să și gîndească. Să gîndească, nu doar să muncească exact cum a muncit timp de aproape o jumătate de secol. Nu spune nimeni că guvernul ar trebui să se ocupe de oale și de fărâșe. Guvernul ar trebui să gîndească măsurile și legile care să-l stimuleze pe întreprinzătorul de stat sau privat să facă fărâșe, oale sau cîrlige de rufe. Însă guvernul nostru e preocupat de macrostabilizarea economică, bîgîndu-și mina pînă la cot în buzunarele noastre pentru subvenționarea pe sub mînă a mastodontilor industriei grele, nu e în stare

MĂRTI 22 NOV.

● **Un proiect care instituie cenzura**
La Biroul Permanent al Camerei Deputaților a fost înregistrat un proiect de Hotărîre care reglementează modul în care operatorii TV vor înregistra imagini din Parlament. Proiectul este inițiativa lui Adrian Năstase. Ultimul articol al proiectului prevede că „în cazul în care în timpul dezbaterilor apar momente tensionate sau incidente, operatorii vor lua cadre fixe prezentînd imaginea de ansamblu a prezidiului”.

● **Întrevedere Văcăroiu-reprezentanții presei scrisc**
Criza de hîrtie de ziar a fost subiectul întrevederii dintre reprezentanții principalelor cotidiene și premierul Văcăroiu. Acesta a promis că, în cazul în care Societatea Letea nu va putea furniza hîrtia necesară, va lua măsuri pentru reducerea temporară a taxelor vamale la hîrtie.

● **DMASI cere sprijinul președintelui Iliescu**
Salariații DMASI au protestat, într-o conferință de presă, față de decizia Executivului de desființare a Direcției. Ei au afirmat că decizia constituie un atentat la cultura națională și au cerut președintelui Iliescu să intervină, solicitînd Guvernului revizuirea Ordonanței 68 prin care a fost desființată DMASI.

● **Curtea de Apel dă cîștig de cauză Inspectoratului de Cultură București**

Primarul General al Capitalei, Crin Halaiuc, a pierdut procesul cu Inspectoratul de Cultură al Municipiului București. Crin Halaiuc atacase la Curtea de Apel deciziile inspectoratului privind demiterea directorilor Circuitului de Stat și al Teatrului „Odeon”.

● **CDR nu a retras sprijinul primarului Crin Halaiuc**

Consiliul Național al CDR a decis ca alianța să aibă un candidat unic la alegerile prezidențiale și să prezinte liste comune în alegerile generale. Pentru alegerile locale, CDR va propune liste comune, dar se vor accepta în anumite situații și liste separate. Propunerea PL '93 de retragere a sprijinului acordat de CDR primarului Crin Halaiuc a fost respinsă după ce primarul General al Capitalei a răspuns întrebărilor liderilor CDR.

MIERCURI 23 NOV.

● **Dumitru Popa - acuzat că ar falsifica lista candidaților TVR**

Conducerea TVR a depus la Birourile Permanente ale celor două Camere noile candidaturi pentru Consiliul de Administrație al Televiziunii. Candidații sînt: Lucian Pintilie, Paul Șoloc, Cristian Topeșcu și Dumitru Moroșanu. Sindicatul Liber din TVR, condus de Dumitru Iuga, l-a acuzat pe Dumitru Popa, directorul TVR, de a fi trimis Parlamentului o altă listă decît cea votată de salariații Televiziunii.

● **Raportul de activitate a SRI - în dezbateră Parlamentului**

Parlamentul a dezbătut raportul de activitate a SRI pe perioada octombrie 1993-septembrie 1994. Virgil Măgureanu a afirmat că în România s-a creat o economie subterană, a cărei pondere se ridică la 38% din PIB. El a mai susținut că principalul factor de risc pentru siguranța națională îl constituie situația geopolitică a României. „Extremismul de dreapta și de stînga a căpătat amploare în ultimul an”, a mai declarat Măgureanu. El a pledat pentru adoptarea unei legi a secretului de stat.

● **UDMR - atacat de Virgil Măgureanu**

Parlamentarii UDMR au protestat în cadrul unei conferințe de presă

față de afirmațiile lui Virgil Măgureanu, potrivit cărora un pericol la adresa siguranței naționale a României este și intenția unor grupări separatiste de a impune autonomia teritorială și autodeterminarea în unele județe.

● **Majorarea pensiilor**
Guvernul a decis majorarea cu 18% a tuturor categoriilor de pensii, cu începere de la 1 decembrie a.c. Astfel, pensia medie va crește de la 63.000 lei la 74.345 lei.

JOI 24 NOV.

● **Cartea Albă a Securității**
„SRI lucrează la Cartea Albă a Securității”, a anunțat directorul SRI, Virgil Măgureanu. Cartea Albă va fi publicată în 6 volume și va cuprinde o istorie a Securității în perioada 1945-1989.

● **Viorel Sălăgean cere destituirea lui Funar și Gavra**

Viorel Sălăgean a adresat o scrisoare Biroului Permanent al PUNR, cerînd membrilor partidului destituirea lui Gheorghe Funar și Ioan Gavra. Gafele politice ale celor doi „conduc la alunecarea partidului într-un oportunism dezgustător și la transformarea lui într-o aripă anostă a partidului-frate PDSR”, afirmă Sălăgean.

● **CDR nu a retras sprijinul primarului Crin Halaiuc**

Consiliul Național al CDR a decis ca alianța să aibă un candidat unic la alegerile prezidențiale și să prezinte liste comune în alegerile generale. Pentru alegerile locale, CDR va propune liste comune, dar se vor accepta în anumite situații și liste separate. Propunerea PL '93 de retragere a sprijinului acordat de CDR primarului Crin Halaiuc a fost respinsă după ce primarul General al Capitalei a răspuns întrebărilor liderilor CDR.

● **Președintele Egiptului la București**

La invitația lui Ion Iliescu, Hosni Mubarak, președintele Egiptului, a efectuat o vizită de două zile în România, prima după 1989. În timpul vizitei au fost semnate trei acorduri vizînd relansarea relațiilor bilaterale și liberalizarea comerțului între România și Republica Arabă Egipt.

VINERI 25 NOV.

● **Conferința de presă a Președinției**

Comentînd o declarație a unei oficialități de la Budapesta (conform căreia Ungaria nu dorește să intre în UEO, tîndu-se de mînă cu Bucureștii), purtătorul de cuvînt al Președinției, Traian Chebeleu, a arătat că România răspunde criteriilor Adunării Parlamentare a Alianței Atlanticului de Nord în aceeași măsură ca și Ungaria.

● **Procesul liberalilor se reia**

După ce, în urmă cu o săptămînă, la Curtea Supremă de Justiție se ceruse - de către PNL-Câmpeanu - contestarea hotărîrii TMB prin care se dădea cîștig de cauză aripii Quintus, instanța a admis cererea și a hotărît trimiterea spre rejudecare a cazului.

(Continuare în pagina 5)

N.C. MUNTEANU

Nu ne este rușine

pentru ca ele să se afle la îndemîna cumpărătorului. Nu chiar demult am văzut într-un magazin sare importată dintr-o țară arabă. Sare arăbească în România, țară care stă pe un munte de sare! Și nu ne este rușine! Deloc! Importăm apă minerală din Italia! Apă minerală într-o țară în care, în orice munte dai cu tirnăcopul, țșnește apă minerală. Și, culmea, în multe magazine, apa minerală adusă tocmai din Italia se vinde mai ieftin decît apa minerală românească. Nimeni nu se indignează, că de rușine nici pomeneală. Importăm ceapă tocmai din Egipt, într-o țară cu vaste posibilități agricole și unde agricultura e cea care a dus greu industrializării. Mîncăm piine făcută de turci, de italieni, de francezi, de nemți, de parcă românii și-ar fi pierdut și ancestrala îndeletnicire de a frămînta și de a coace piine. Piine neagră, mîncarea săracului, bună, sănătoasă și ieftină altădată, chiar și pe vremea tovarășilor, a dispărut practic din magazine.

Exportăm mobilă în toată lumea, cel puțin așa ne lăudăm, și totuși mobilă de import face o concurență nemilosă mobilei românești, demodată, scumpă, greoaie. Nimeni nu se rușinează de această tristă realitate. Nu ne mai rușinăm de nimic. Zilele trecute am intrat în magazin să cumpăr un fărâș. Un nenorocit de fărâș! Culmea snobismului, mi s-a oferit un fărâș franțuzesc! O nenorocită de bucată de plastic, dar *made in France*. Același lucru se întîmplă cu oalele, cu vesela, cu tacîmurile, cu o mulțime de ustensile dintre cele mai banale. Nimeni nu se rușinează.

Tote acestea și încă multe altele ar putea fi fabricate și în România, fără prea mare efort, pentru că nu lipsesc nici materiile prime, nici îndeplinirea, nici mîna de lucru, pe deasupra și foarte ieftină. Și dacă n-am fi în stare să le concepem, ceea ce mă îndoiesc, am putea face ce-au făcut atîtea țări din sud-estul Asiei, am

să facă niște nenorocite de vagoane cu care să intrăm în Europa.

„Produsele străine de larg consum le-au alungat pur și simplu din magazine pe cele românești, fie că e vorba de macaroane, de bulion, de detergenți, de sare, de apă minerală, de linguri de plastic sau de mobilă. Evident, mințile CSP-iste ar putea veni imediat cu soluția de a interzice importurile. Ar fi soluția cea mai idioată cu putință. S-ar întîmpla exact ce s-a întîmplat în ultimii 50 de ani. Adică nimic. Soluția ar fi, repet, sfărîmarea monopolului de stat, privatizarea rapidă, încurajarea prin credite și o politică fiscală judicioasă a tuturor celor care sînt dispuși să muncească și să producă. Pentru că altfel vom rămîne de minunea lumii continuînd să importăm fărâșe din Franța.

Deocîndată guvernul e ocupat cu aniversarea a doi ani de cînd se află la putere. De rușine, nici pomeneală. Și de ce i-ar fi rușine? Cum să-i fie rușine? Într-o țară în care un ziarist stă la închisoare de peste 500 de zile pentru că „a luat mită” (!) 25.000 de lei, în vreme ce rămîn nepedepsiți cei care își însușesc apartamente, case, camioane cu țigări și chiar o ditamai flotă, de ce ne-am mai rușina că importăm apă minerală din Italia și fărâșe din Franța? Avem guvernul pe care-l merităm. Știau ei ce știau parlamentarii Puterii cînd au refuzat ridicarea imunității parlamentare deputatului care a afirmat cu voce tare că avem un guvern de „hoți, escroci și borfași”.

Librării în țară în care găsiți revista „22” săptămînal

- ALBA IULIA: „Biconfort”, Str. Republicii nr. 5, tel. 81.18.33
- ARAD: „C & M Anticariat”, Str. Lucian Blaga nr. 2-4, tel. 21.77.49
- BRAȘOV: „Bibliopola”, în incinta magazinului STAR (parter)
- CÎMPINA: Casa Cărții „Libra”, B-dul Carol I, bl. 14 G, tel. 33.38.63
- SIBIU: Librăria „Humanitas”, Str. N. Bălcescu nr. 16, tel. 21.14.34
- SATU-MARE: „Priniceps Livis”, Str. Țibleșului nr. 1, tel. 71.75.03

Ce se întâmplă și ce se aude

Mai întâi trebuie precizat că toată povestea cu „ieșirea” PAC din CDR se bazează pe o interpretare a jurnaliștilor. La ședința **Comitetului Național** din septembrie curent, problema în discuție nu a fost dacă PAC rămâne sau nu în Convenție, ci dacă semnează sau nu **Protocolul adițional** sub presiunea ultimatumului transmis de dl. Emil Constantinescu. Mai pe șleau spus, s-a discutat dacă partidul nostru se supune unui șantaj sau nu. Pentru că ultimatumul chiar asta era – un șantaj. Am fost dintre cei care am respins, din principiu, ideea de a accepta șantajul. Am spus că e necesar să elaborăm un comunicat în care să anunțăm că nu intenționăm să ne retragem din Convenție, dar nici nu acceptăm să fim șantajați. Ar fi fost rîndul CDR să dea o probă de democrație față de unul din membrii săi fondatori. Pentru că, se știe, singurul criteriu de judecare a caracterului democratic al unui regim sau al unei asociații este toleranța față de „vocele critice”. Punctul meu de vedere a fost îmbrățișat de aproape jumătate din membrii prezenți ai **Comitetului Național**, dar am fost mai puțin decît reprezentanții punctului de vedere advers. Aș mai putea adăuga că „noi” eram, mai ales, cei mai tineri și „din filiale”, pe cînd „ei” erau, cu deosebire, parlamentarii și oamenii cu mai multă „experiență”. Bineînțeles, s-a votat, și „noi”, cum e și firesc, am acceptat rezultatul votului. Dacă eram prin 1990-1992, mă tem că ar fi apărut un fel de PAC-Aripa Tinărie. De unde se poate vedea că viata noastră politică a cîștigat, totuși, un pic în maturitate! Asta a fost problema și așa a fost ea rezolvată. Oricum, nimeni n-a vorbit despre ieșirea din CDR.

LIVIU ANTONESEI

PAC vrea să facă o politică profesionistă

Ce (mai) este CDR?

Asta nu înseamnă că nu există nemulțumiri în PAC în ceea ce privește funcționarea Convenției: redusul nivel de profesionalism al politicii promovate de alianța noastră; cantonarea într-un discurs aproape exclusiv de critică a Puterii, fără a lansa și soluții pentru problemele puse de tranziție; lipsa unor protocoale și regulamente fără de care Convenția nu poate funcționa eficient; întirzierea cu care PNL este tratat în încercarea sa de a reîntra în CDR; atacurile neconveniente între membrii alianței, în ciuda repetatelor insistențe cu care se propune un moratoriu în această privință etc. În opinia noastră, activitatea politică a CDR ar trebui să fie mai bine organizată, mai ofensivă și mai coerentă. În momentul în care peste 80% din electorat este nemulțumit de guvernare, a te limita la simpla critică a erorilor și gafelor acestuia înseamnă aproape să bați la ușă deja deschisă. Ar trebui să putem arăta electoratului că avem soluții pentru gravele probleme cu care se confruntă țara – de la programul de privatizare (pe care, pînă acum, doar PAC a reușit să-l redacteze) și pînă la întreg ansamblul de legi de care reforma are nevoie. Din păcate, CDR își desfășoară cu oarecare succes doar una din funcțiile unei Opoziții – aceea de cenzură, mai mult verbală, a Puterii –, neglijînd-o aproape complet pe cealaltă, de alternativă la guvernare. Organizarea CDR a rămas la nivelul anului 1992, e greu de crezut că vom reuși să convingem în acest sens fără serioase ameliorări funcționale, strategice și chiar atitudinale. În 1992, așa incomplet organizați cum eram, am reușit să cîștigăm alegerile locale din marile orașe, dar le-am pierdut pe cele din mediul rural, cum am pierdut legislativele și prezidențialele. Doamna Gabriela Adameșteanu e de părere că Opoziția n-a pierdut alegerile din 1992 pentru că nu avea cum să le cîștige. Nu sînt de părerea domniei sale – dacă am participa la respectivele alegeri și nu le-am cîștigat, e limpede că le-am pierdut. Cred că avem multe de învățat dacă analizăm cu atenție, nu pentru a găsi vinovați și vinovații, motivele pentru care acele alegeri au fost pierdute. Doar așa putem evita un eventual eșec la alegerile viitoare, care pot fi ultima șansă a Opoziției de a reuși rotația la guvernare. Dacă rotația nu reușește, democrația va fi compromisă în România pentru decenii. Nu comunismul este pericolul, nici măcar fascismul, ci un fel de regim autoritar de factură latino-americană, o republică bananieră fără banane, pentru că la noi e frig, în cel mai bun caz un re-

gim similar cu cel din Mexic, unde, de peste 60 de ani, același partid se află la putere, deși, teoretic, pluralismul politic există. E însă un regim stabil, iar americanii nu sînt foarte nemulțumiți de el. Și Mexicul e chiar în vecinătatea Statelor Unite! De altfel, putem observa că și regimul Iliescu a devenit acceptabil pentru americani și vest-europeni, iar Opoziția nu-și dă încă seama de gravitatea acestui lucru pentru ea însăși, dar și pentru țară. De aceea, Opoziția – și în primul rînd CDR – este obligată să se maturizeze și profesionalizeze politic. Deocamdată, Convenția a rămas un fel de „colhoz” politic, în care există două partide relativ puternice – PNȚD și PAC –, citeva partide mai degrabă simbolice, dar cu pretenții mari, și un număr de organizații nepartinice, care depășesc în număr partidele propriu-zise. Iar toată lumea are drept egal de vot, în toate privințele. Cu părere de rău, trebuie să constat că asta nu e o probă de profesionalism politic și nici nu poate duce la succes în alegeri.

Ce fel de Convenție?

Cred că analiza chiar de aici ar trebui să pornească. Dacă scopul CDR este cîștigarea alegerilor și nu funcționarea în calitate de „opoziție de cafea” care să cațoneze regimul în fața străinătății, arătînd că în România există opoziție, deci și pluralism politic, e limpede că trebuie să vedem ce anume este, ce trebuie și ce poate să fie această alianță politică. Deci ce strategie politică și electorală trebuie să adopte. Mai întâi ar trebui semnalat faptul că, în realitate, nimeni nu știe acum cît valorează electoral Convenția. Pentru că rezultatele sondaje-

COMUNICAT

Biroul de presă al Partidului Alianței Civice atrage atenția că afirmațiile: „O victorie a Opoziției în viitoarele alegeri este puțin probabilă, din cauza acestor bătrîni uzați, trecuți prin toate pușcăriile comuniste” și „Să ne ferească Dumnezeu să cîștigăm alegerile, chiar dacă am cîștiga, de unde să luăm oameni pentru guvernare și cînd să-i pregătăm?”, apărute în ziua de 22 noiembrie a.c., în ziarul „Tineretul liber”, respectiv, „Ziua”, nu aparțin – nici în litera, nici în spiritul lor – domnului Nicolae Manolescu. Responsabilitatea trunchierii, citării în afara contextului și a combinării arbitrare a cuvintelor din intervențiile domnului Nicolae Manolescu la întîlnirea cu cetățenii Clujului, din data de 20.11.1994, revine ziaristilor de la publicațiile menționate.

22.11.1994

Biroul de presă al PAC

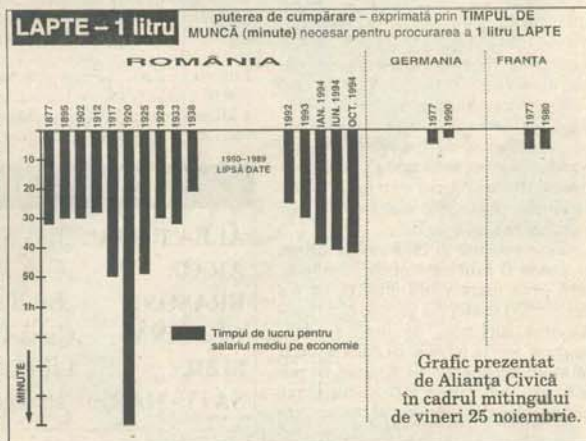
sanționeze, pe de o parte, erorile omologilor din funcție și, pe de altă parte, să se „antreneze” pentru guvernare, ca să nu piardă vremea cu „încălzirea” la momentul accederii la putere. E greu? Nu mi se pare. Dacă există voință politică, dacă partidele de opoziție chiar doresc să ajungă la putere. Dacă nu vor, e altceva. Dar atunci, n-au motive să se plîngă de guvernant. În plus, ar trebui să declare acest lucru – populația nu și-ar mai face iluzii.

Ce dorește PAC de la Convenție?

Un singur lucru – o mai bună funcționare a acestuia în funcție de un singur criteriu: performanța politică, deci posibilitatea accederii la putere. Partidul nostru s-a convins că în opoziție nu se poate face aproape nimic. Doar cucerirea puterii dă posibilitatea schimbării destinului nefericit al acestei țări. Iar dacă alianța noastră nu va funcționa mai bine, PAC e decis să-și aia destinul politic în propriile sale mîini. Sînt lucruri scrise în declarația din octombrie. Scrise clar, nu înțeleg de ce ele dau naștere la tot felul de interpretări. Oricum, începînd din iarna acestui an, strategia politică a PAC a fost una singură: profesionalizarea și extinderea în teritoriu. Pentru că, în cele din urmă, am ajuns la concluzia că trebuie să construim un partid puternic, indiferent dacă vom rămîne în CDR, dacă vom realiza alte alianțe electorale sau dacă va trebui să luptăm singuri. În opinia noastră, toate partidele ar trebui să facă același lucru. Toate partidele aliate, vreau să spun, pentru că ceilalți știu mai bine decît noi acest lucru. Dacă partidele sînt puternice, va fi puternică și Convenția sau eventuale alte alianțe ale Opoziției, dacă CDR nu va supraviețui. Din păcate, mulți dintre aliații noștri preferă Convenția ca pe un fel de umbrelă protectoare, nefăcînd nimic pentru întărirea propriilor structuri. Știu că e mai comod așa, dar nu e productiv, nici pentru partidele respective, nici pentru CDR. Dacă așa fi procedat la fel, PAC ar fi avut în județul Iași tot 4 subfiliale, ca în februarie, nu 35, cite funcționează, mai bine sau mai rău, acum. Sînt curios cîți dintre partenerii noștri de alianță au măcar filiale în toate județele. Foarte curios. De pildă, PNL, pe care îl tot aminăm cu primirea în alianța noastră, are în județul Iași mai multe filiale decît membrii unor partide deja aliate! De aceea am sprînjit crearea Alianței Civic-Liberale. Criticată chiar de unii din „colegii” noștri de „convenție”.

În opinia noastră, politica e altceva decît o plăcută petrecere a timpului, iar o alianță nu e doar un fel de club politic.

lor IRSOP și IMAS de anul acesta nu tratează nicăieri Convenția ca atare, ci doar partidele componente. Cînd spunem că, la ultimul sondaj, CDR a obținut peste 50% din opțiuni, spunem, de fapt, că acest scor a fost obținut de partidele componente la un loc. „Scorul” CDR e o construcție teoretică. Însă o strategie electorală nu se poate elabora în funcție de ficțiuni teoretice, ci de realități cît de cît palpabile. Ar fi necesar să se comande un sondaj de opinie (sau mai multe) în care să se solicite electoratului opinia în legătură cu partidele din Convenție luate separat, performanțele lor în eventuale alianțe doctrinare și cele pe care le-ar obține mergînd împreună, pe o singură listă. Doar astfel de informații permit adoptarea celei mai potrivite strategii electorale. Dacă scorul CDR e mai mare decît al partidelor însumate, e limpede că strategia cea mai performantă e participarea pe liste comune. Dacă alianțele doctrinare dau rezultate estimative superioare, e limpede că acestea vor fi cele preferate ș.a.m.d. Toată lumea vorbește de „unitatea Opoziției”, chiar și eu!, dar nimeni nu pare să observe că există o multitudine de variante ale unității, că unitatea nu este un scop în sine, ci doar un mod de a obține cele mai bune performanțe politice. Ar fi absurd să mergi pe o singură listă, de pildă, dacă sondajele ți-ar indica un scor mai mare folosind două-trei liste în funcție de orientările doctrinare: liberală, creștin-democrată și social-democrată. Lucru valabil și în ce privește prezidențialele, de altfel. În 1992, Puterea a propus vreo cinci candidați în primul tur, astfel încît în turul al doilea toate voturile au migrat spre dl. Iliescu. Noi am avut un singur candidat – de unde să fi venit voturi suplimentare? Doar de la indecși și de la foarte puținii votanți care s-au hotărît să participe la vot de-abia după ce au fost speriați de rezultatele primului tur. Pe scurt, pașii ar putea fi: elaborarea unui program global de guvernare și a programelor parțiale pentru reforma structurală (privatizare, agricultură, învățămînt, sănătate, cultură etc.); elaborarea pachetelor de legi necesare reformei; popularizarea acestora, dacă trecerea lor prin Parlament nu e posibilă, pentru ca populația să vadă că sîntem capabili de guvernare; eventuala formare a unui guvern-fantomă care să

Guvernul se opune explicit autonomiei și descentralizării locale

În noiembrie 1991, Parlamentul adopta Legea 69, privind administrația publică locală. Articolul 1 al legii prevede că administrația publică locală se întemeiază pe principiile autonomiei locale, descentralizării serviciilor publice, eligibilității autorităților administrației publice locale și consultării cetățenilor în probleme locale de interes deosebit. Legea mai prevede, la art. 114, obligația Guvernului ca în termen de trei luni de la promulgare să prezinte Parlamentului proiectul Legii taxelor și impozitelor locale. Proiectul a fost trimis Parlamentului abia la sfârșitul anului trecut și a fost dezbătut și adoptat în primăvara acestui an. Caracterul centralist al legii, modul birocratic în care este concepută fixarea taxelor, stabilirea unor chirii exagerate pentru spațiile comerciale etc. sînt numai cîteva aspecte care compromit chiar scopul pentru care a fost elaborată legea: asigurarea unei autonomii financiare reale a autorităților locale. În aceste condiții, necesitatea adoptării Legii finanțelor publice locale și a Legii patrimoniului local, singurele în măsură să asigure autonomia locală și aplicarea Legii 69/1991 nu mai poate fi amînată. Și totuși, deși în strategia de reformă a programului de guvernare reformele în administrație îi este dedicat un capitol întreg, guvernul Văcăroiu a refuzat explicit să trimită Legislativului vreunul din proiectele amintite.

Nici o perspectivă pentru o adevărată autonomie locală

Deputatul Mircea Ciomara, președintele Comisiei pentru administrația publică și amenajarea teritoriului din Camera Deputaților, speră să găsească o soluție de compromis cu Guvernul pentru a obține totuși legile în cauză: „Există două proiecte pe care noi ne luptăm să le obținem de la Guvern de vreo doi ani: Legea patrimoniului public și privat al administrației locale și Legea finanțelor locale. În ce privește prima lege, există o inițiativă elaborată

Peste 60% dintre primari și consilieri locali sînt reprezentanți ai Opoziției. Alegerile locale din 1992 au fost cîștigate în orașele mari de CDR și de FSN (încă nesincindat), PDAR și PUNR în orașele mici și la sațe.

Acest procent – îngrijorător pentru partidul de guvernămînt – a determinat guvernul Văcăroiu să încerce blocarea procesului de reformă și descentralizare în administrația locală. Legea bugetelor locale nu a fost adoptată nici pînă astăzi. Lipsite de autonomia financiară, autoritățile locale rîmîn dependente de bugetul statului și de instituțiile guvernamentale. Însă în fața celor care i-au ales trași la răspundere pentru ne-realizări și pentru nerespectarea promisiunilor electorale sînt în primul rînd primarii.

de mai mulți deputați, inițiativă pentru care am cerut avizul Guvernului ca să poată intra în dezbateri. Ministerul Justiției a răspuns că trebuie elaborată o lege generală a patrimoniului și că se împotrivesc adoptării unei legi vînzînd numai patrimoniul administrației locale. Ca să ne convingă să renunțăm la inițiativa parlamentară, Ministerul Justiției a adăugat că la ei se găsește în fază avansată de lucru un proiect privind patrimoniul. Bineînțeles că pînă acum nu am primit nimic. Referitor la Legea finanțelor locale au existat mai multe inițiative: a PNTCD, a CDR, a PD și încă una, atît de veche încît nu mai știu din partea cui venea. La lucrările comisiei au participat și reprezentanții Ministerului de Finanțe. Cînd am ajuns la o formă definitivă unică, a venit dl. Nicușor Constantinescu, secretar de stat la Ministerul Finanțelor, care ne-a declarat că ministerul se împotrivesc adoptării unei legi speciale a finanțelor publice locale, deși în strategia de guvernare prezentată Parlamentului în martie 1993 era prevăzută obligația Executivului de a prezenta un proiect de lege a finanțelor publice locale, pînă la sfârșitul anului. Nu numai că Guvernul nu s-a achitat de această obligație, dar a și blocat inițiativa noastră și a introdus un proiect de Lege a finanțelor publice în general, care proiect este și el îngropat la Comisia de buget-finanțe din prin februarie sau martie anul acesta”.

Avînd în vedere refuzul categoric al Guvernului de a accepta o lege a finanțelor publice locale, dl. Ciomara ezită să reia în comisie dezbaterile inițiativei parlamentare: „Cînd la un proiect de lege din partea Guvernului vine un veto foarte puternic, îmi

dau seama că în comisie, unde, din 26 de membri, 14 sînt ai Puterii și 12 ai Opoziției, dacă supun la vot, proiectul are toate șansele să fie respins sau, dacă totuși trece de comisie, în plen suferă niște modificări atît de grave încît nu mai seamănă cu ce am dorit noi. Cînd a fost blocată Legea finanțelor locale, l-am rugat pe Adrian Năstase să mă sprijine. El m-a îndreptat spre Valer Dorneanu, ministrul pentru relația cu Parlamentul, împreună cu care am fost la Ministerul de Finanțe. Aici, timp de două ore m-am tîrșit cu Florin Georgescu, Nicușor Constantinescu și Corneliu Gorcea, obținînd promisiunea că Guvernul va elabora în cel mai scurt timp un proiect al bugetelor locale. Ca să fim realști, nu există, cel puțin deocamdată, nici o perspectivă de adoptare a legilor necesare autonomiei locale”.

În schimb, dl. Mircea Ciomara se arată mulțumit de Legea 27/1994, Legea taxelor și impozitelor locale, pe care o consideră o lege „occidentală”. „Legea aceasta (27) a fost puternic contestată în teritoriu”, admite deputatul PNTCD. „Și asta nu din cauza taxelor, să spunem prea mari, pentru că ea nu a făcut decît să aplice indicele de inflație la vechile taxe și impozite. Din păcate însă, foarte mulți primari nu doresc impozite locale. Și doresc ca Ministerul Finanțelor să perceapă taxele și impozitele, și ei să aibă cote din impozitele centrale, deci să aibă bani, dar să nu răspundă în fața cetățenilor.”

Hotărîrile și Ordonanțele Guvernului privesc doar centralizarea

Printr-o o serie de Ordonanțe și Hotărîri de Guvern, puterea autorităților locale a fost restrînsă pas cu pas. Prefecților le-au fost stabilite atribuții suplimentare, care depășesc cu mult limitele Legii 69/1991. De exemplu, printr-o Hotărîre de Guvern recentă, prefectului i s-a acordat dreptul de a controla plecările în străinătate și contactele externe ale primarilor și consilierilor locali.

Ordonanța 69/1994 a stîrnit și ea multe valuri. Teodor Moldovan, deputat PD, membru al Comisiei de administrație publică: „Ordonanța 69, care este o reorganizare a regiilor autonome de interes local (regiile de distribuire a apei, de termoficare, salubritate etc.) prevede că orașele cu peste 30.000 de locuitori pot avea o singură regiie autonomă, cele cu peste 300.000 două regiile ș.a.m.d. Legea 69, care este o lege organică, prevede că orice consiliu local poate înființa regiie autonome, deci, iată, Ordonanța încalcă Legea. Dar, mă întreb, ce se va întîmpla cu regiile autonome existente? Se vor transforma în societăți comerciale sau în servicii publice ale primăriilor? Funcționarea societăților comerciale este reglementată prin Legea 31 și, deci, ele se pot privatiza oricînd. Mă întreb dacă este bine ca acum să se întîmple acest lucru, cu atît mai mult cu cît este vorba despre servicii atît de importante. Cine îmi va garanta mie că patronul Regiei de distribuire a apei, de exemplu, va acorda prioritate furnizării de apă pentru populație?”. Dl. Moldovan este de părere că aplicarea Legii taxelor și impozitelor locale cu începere de la 1 ianuarie 1995 nu va rezolva problema absenței resurselor financiare în administrația locală. Legea, adaugă dl. Moldovan, conține și multe prevederi centraliste. „Clasificarea terenurilor nu este stabilită de consiliile locale sau județene, ci prin normative ale Ministerului de Finanțe și ale Ministerului Agriculturii. Eu pot fi de acord că, într-adevăr, categoriile de terenuri trebuie stabilite de specialiști din Ministerul Agriculturii, dar prețurile, tarifele lor, trebuie stabilite prin cerere și ofertă, în funcție de fertilitatea terenului, de zona în care se află etc.”.

La 4 octombrie a.c., dl. Teodor Meleșcanu, ministrul de Externe, a semnat la Strasbourg, în prezența președintelui Iliescu, Carta Europeană a Autonomiei Locale. Acordul va căpăta însă putere de lege numai după ratificarea în Parlament. Conform Constituției, tratatele internaționale ratificate de Parlament fac parte din dreptul intern. Pe ordinea de zi a Parlamentului nu figurează ratificarea Cartei Autonomiei Locale. Invitat săptămîna trecută la Camera Deputaților să dea o explicație în legătură cu această amîinare, dl. Teodor Meleșcanu a evitat un răspuns clar.

O dată ratificată Carta Autonomiei Locale (și Guvernul nu va putea amîna la nesfîrșit adoptarea ei), legislația internă referitoare la administrația locală va trebui modificată, în sensul acordării ei cu principiile Cartei, care afirmă principiile unei adevărate autonomii locale.

RALUCA STROE-BRUMARIU

(Urmare din pagina 3)

SÎMBĂTĂ 26 NOV.

● **Tratatul româno-rus e aproape gata**
„Negocierile româno-ruse pentru încheierea tratatului politic de bază între cele două țări sînt finalizate în proporție de 90%”, a declarat Adrian Năstase după ce a efectuat o vizită în Rusia. Mai rîmîn de discutat două chestiuni: problema Basarabiei și a tezaurului aflat la Moscova.

DUMINICĂ 27 NOV.

● **Vicepreședinte surpriză la PD (FSN)**
Emil Cojocariu, deputat PD (FSN) de Vaslui, a fost ales în funcția de vicepreședinte executiv al acestui partid, în urma lucrărilor Colegiului Director. El a reușit să-i surclaseze pe Radu Berceanu (fost deținător al funcției) și Victor Babiuc.

LUNI 28 NOV.

● **PNTCD susține UDMR în continuare**
Solicitat să prezinte tactica PNTCD și a CDR față de UDMR, senatorul Valentin Gabrielescu a arătat: „Nu ne temem, chiar dacă pierdem voturi! Îi vom susține pînă acolo unde doleanțele lor nu aduc prejudicii interesului național”.

● **Președintele României la Paris**
Invitat la cea de-a 40-a sesiune a Uniunii Europenei Occidentale, Ion Iliescu va rosti un discurs în plenul adunării. Totodată, șeful statului român va avea întîlniri cu președintele Franței, François Mitterrand, cu primarul Parisului, Jacques Chirac, și cu președintele Adunării Naționale franceze, Philippe Séguin.

Din sumarul numărului viitor

- Primarii Opoziției – anchetă
- Wuppertal – un proiect de „export” cultural
- Gabriel Andreescu despre Revista de cercetări sociale
- Mihai Zamfir despre Confesiuni violente de Nicolae Breban
- Raportul SRI
- Dan C. Mihăilescu despre I.D. Sirbu

SUNĂ ȘI CÎȘTIGĂ!

În fiecare dimineață, între orele 8.15 și 8.45, poți cîștiga numeroase premii, oferite de firmele: Polar Electronics, STM, Bozkir Lighting, Nemira, Teranita, Sabina, Gipo Pescar, Vivo, Champ.

Marele premiu: 1 TV color Polaris 2.000

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A										
B										
C										
D										
E										
F										
G										
H										
I										
J										

Nu trebuie decît să suni la 631.73.89 și să propui una din căsuțele grilei. Premiul ascuns acolo îți aparține.

Proiectul de buget pe anul viitor – depus de curând de către guvern la Parlament – are în vedere o creștere mult mai accentuată a veniturilor față de cheltuieli. Și o asemenea creștere este anticipată integral pe baza unei majorări substanțiale a încasărilor din impozitele pe profit. Acestea sînt proiectate să sporească de peste 2 ori, față de numai 1,4 ori totalul veniturilor. Ca urmare, contribuția încasărilor din impozite pe profit la totalul veniturilor bugetare ar urma să sporească de la nici 20% în 1993 și 21% preliminar în 1994 la peste 29% în 1995.

Tendințele sînt legate de introducerea de la 1 ianuarie 1995 a unui nou sistem de impunere pe profit, reglementat de o ordonanță adoptată de guvern încă de la sfîrșitul verii, adică din perioada de proiectare a bugetului pe anul viitor. Incriminabilă sau nu, reglementarea, printr-o ordonanță și nu printr-o lege, a introducerii acestui sistem de impunere era, în condițiile în care lucrează Parlamentul nostru, singura modalitate de a se putea conta, la elaborarea bugetului pe anul viitor, pe aplicarea noului sistem, deosebit de important prin implicațiile lui economice și efectele sale bugetare – sistem modern de impunere pe profit, reclamat de altfel de Acordul cu FMI.

Două paradoxuri

Aplicarea sa în România dă naștere unor paradoxuri: 1) în ciuda accentuării presiunii fiscale pe care o sugerează colectarea de către stat a unor fonduri sporite din impozitarea pe profit, introducerea noului sistem se dovedește a avea un caracter economic pozitiv; 2) în ciuda scăderii de la 45% la 38% a procentului impozitării pe profit ar urma ca încasările la buget din impozitele pe profit să crească sensibil.

Ordonanța guvernamentală distinge, din punctul de vedere al impozitării pe profit, două categorii de contribuabili: cei mari și cei mici. Contribuabilii mici sînt considerați agenții economici care utilizează pînă la 300 de salariați și realizează o cifră de vânzări sub 10 miliarde lei anual. În cazul acestora, practic, nimic principal față de ceea ce s-a întîmplat pînă acum nu se schimbă. Baza de impozitare pe profit rămîne diferența dintre veniturile din activitatea curentă și cheltuielile efectuate pentru producerea acestora. Atîta doar că procentul de impunere scade de la 45% în prezent la 38%, iar scuti- rile la impozitarea pe profit dispar.

În cazul contribuabililor mari – societăți comerciale sau regi autonome trecînd de pragurile menționate –, lucrurile se schimbă fundamental. Baza de impozitare devine creșterea netă nu a veniturilor, ci a activelor, adică diferența dintre activele firmei la sfîrșitul anului (diminuate cu obligațiile de plată aferente) și activele firmei de la începutul anului (diminuate cu obligațiile de plată aferente).

Care este deosebirea radicală față de cazul anterior? Aceasta constă în tratamentul diferențiat acordat amortizării activelor fixe, adică echipamentelor așa-zis fixe de producție (respectiv clădiri, mașini, utilaje) care au fost în activitatea curentă, dar nici n-au provenit din aceasta și nici nu s-au consumat integral în cadrul ei (așa cum este de pildă cazul materiilor prime). Utilizate în mai multe cicluri de producție, echipamentele fixe nu-și pot transmite deodată și în totalitate valoarea asupra produselor realizate, ci doar în tranșe numite amortizări, pe măsura uzurii. Un echipament care la achiziționare a costat 100 milioane lei este prevăzut, de exemplu, să funcționeze 10 ani. Astfel, în fiecare an, cite 10 milioane lei sînt recuperate prin includerea amortizării respective în costuri. Bani încasați în contul amortizării sînt virajă într-un fond special, „de amortizare”, care se alimentează pe măsura uzurii echipamentelor și care poate fi folosit – de fapt numai în acest scop – pentru noi achiziționări de echipamente.

În general, în toate economiile de piață, pentru stimularea reinnoirii echipamentelor, respectiv pentru promovarea investițiilor din amortizări, se acordă facilități fiscale care constau, în esență, în a nu se considera (în totalitate sau doar în parte) ca venit ceea ce se recuperează din vânzări în contul amortizărilor. Sau, altfel spus, practic, de a se deduce încasările pentru amortizări din baza de impozitare a profitului.

Această scoatere a amortizării din baza de impozitare a profitului începe să fie aplicată și în România de la 1 ianuarie 1995. Mai concret. În sistemul actual, la achiziționarea unui echipament, contravalorea acestuia nu este considerată ca o cheltuielă pentru activitatea curentă și deci nu poate fi scăzută din baza de impozitare a profitului, fiind suportată din profitul net. În noul sistem se întîmplă la fel, creșterea netă a activelor fixe fiind chiar impozitată, numai că sumele care se recuperează anual în contul amortizărilor sînt scoase din baza de impozitare a profitului. Astfel, privind procesul în derulare, achiziționarea echipamentului fix este – spre deosebire de sistemul actual – exceptată de fapt de la impozitare, chiar dacă nu în momentul efectuării investiției respective.

Mai mult, se permite contribuabililor mari să-și reevalueze anual activele fixe, la fel ca în oricare economie de piață, pentru a stopa decapitalizarea provocată de inflație. Într-o perioadă de inflație severă, costul necesar înlocuirii unui echipament devine mereu mai mare în comparație cu sumele ce se recuperează în realitate prin cotele de amortizare ale celui vechi la valoarea de achiziționare inițială a acestuia. În exemplul anterior menționat, s-ar putea ca, după 10 ani, la recuperarea integrală a contravalorii de 100 milioane lei a echipamentului, să nu mai fie posibil de a se achiziționa cu suma respectivă decît vreo roabă, și nu un echipament similar.

Dreptul la reevaluare în funcție de inflație

Astfel încît agenții economici trebuie să aibă dreptul de a-și reevalua capitalul fix pentru a-și putea constitui fonduri de amortizare care măcar să asigure înlocuirea echipamentelor la noile prețuri.

Prin noul sistem de impunere, acest drept îl dobîndesc contribuabilii mari, dar și contribuabilii mici dacă acceptă să fie tratați fiscal drept contribuabili mari, adică dacă în schimbul posibilității legale de reevaluare în funcție de inflație a echipa-

ILIE ȘERBĂNESCU

Noul impozit pe profit

mentelor lor fixe pentru menținerea capacității de investiții acceptă o impunere asupra creșterii nete a activelor lor fixe în urma reevaluării. Impunere pe care tratat a recuperarea tocmai prin excluderea de la impozitare a amortizării activelor fixe.

Reevaluarea activelor fixe, mărind sumele în contul amortizărilor, sporește, desigur, costurile și este un factor inflaționist. Dar reprezintă, în mod cert, răul mai mic față de efectul grav și ireversibil al decapitalizării datorate neadaptării la inflație. Fără reevaluarea activelor fixe, cotele de amortizare devin ca semnificație mereu mai mici, costurile apar într-adevăr mai reduse și se pot obține, cel puțin în principiu, profituri mai mari. Dar aceste profituri sînt false, iluzorii, căci întreprinderea de fapt se autovlăgăiește, compromițîndu-și orice perspectivă de dezvoltare și chiar de supraviețuire.

Iată de altminteri și una din principalele semnificații ale noului sistem de impozitare a profitului, care pe termen lung ar fi de natură să încurajeze investițiile. Sistemul, promovat în toate economiile de piață – inclusiv în forme care să permită recuperarea rapidă în costuri a amortizărilor prin așa-numita tehnică a „amortizărilor accelerate”, avînd în vedere uzura nu numai fizică, dar și morală (adică demodarea lor în condițiile progreselor tehnologice) –, a făcut ca, în țările unde este aplicat, reinnoirea echipamentelor să aibă o rată înaltă. Și – extrem de important de subliniat – investițiile să fie finanțate în proporție între 40% și chiar 50% din amortizări, și nu din profituri. Alimentat accelerat prin recuperarea rapidă a contravalorii echipamentelor uzate fizic și moral și prin exceptarea de la impozitare a acestor recuperări, fondul de amortizare devine sursă fundamentală de investiții. În România, situația este însă dramatică din acest punct de vedere (ca și din altele). Prelucrarea în anii comunismului a beneficiilor întreprinderilor aproape integral de către stat în calitate de proprietar – întreprinderile în sine avînd drept de a dispune mai de nimic –, precum și practicarea unei politici de amortizări lente, care scotea iluzorii costuri mai mici, au dus la valori absolute derizorii fondul de amortizare. Din acesta nu se făceau decît 5% din investițiile din economie, ceea ce și explică presiunea economică și socială uriașă pe care o reprezentau investițiile, care nu mai puteau avea ca sursă decît acumulările, adică nu mai puteau fi efectuate decît pe seama consumului populației.

Inflația din anii post-decembristi a terminat pur și simplu fondul de amortizare, în ciuda reevaluării activelor fixe în 1992 și chiar a celei extreme de controversate din august 1994. Întreprinderile au devenit complet decapitalizate. În România, amorti-

zările au ajuns în costuri la cote infime (1%–2%), acolo unde recuperarea echipamentului în costuri ar trebui să fie de 10%–20% tocmai pentru a se constitui fondurile necesare înnoirii echipamentelor la prețurile actuale. Iată o altă semnificație a noului sistem de impozitare pe profit, care urmărește stoparea decapitalizării și asigurarea cadrului pentru reluarea procesului investițional.

Reevaluarea activelor fixe constituie o problemă extrem de controversată. Criticii pot obiecta că este injust de a încerca, indiferent de cit ar fi vorba, costurile de producție cu balastul unor echipamente deja uzate fizic și oricum demodate moral. Dar trebuie ținut cont că, dintr-un anumit moment și dintr-un anumit punct, procesul investițional trebuie pornit. Regimul amortizărilor și al reevaluării activelor fixe este indispensabil. Sporirea prețurilor pe care o produce trebuie acceptată ca un tribut de plătit pentru reluarea procesului investițional.

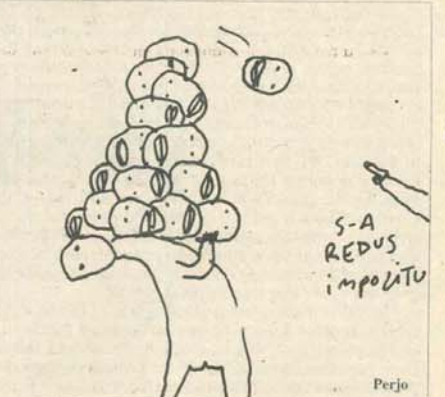
Decît eventual pentru introducerea în sine a noului sistem de impozitare, guvernul ar putea fi mai degrabă incriminat pentru generalismul cu care tratează efectele aplicării acesteia. Căci are în vedere pentru anul viitor o inflație de numai 30%, cînd, dincolo de alți mulți factori inflaționști, va începe să-și manifeste efectele de linia creșterii prețurilor menționată reevaluarea de 5–6 ori a activelor fixe ca urmare a HG 500/1994.

Vor putea întreprinderile de stat plăti impozite sporite?

Evident, afectate de noile reglementări vor fi în principal întreprinderile de stat, la ele gîndindu-se grosul echipamentului fix. În anul viitor, fiind însă un moment de început, exceptarea amortizărilor de la impozitare, inclusiv a celor mărîte ca urmare a reevaluării activelor fixe, va avea efecte slabe. Căci, prin sine, este vorba de un proces pe termen lung (acesta odată și odată trebuia demarat și o va face din anul viitor). În schimb, impozitarea pe creșterea netă de active va avea efecte imediate.

Tocmai pe aceasta se mizează în creșterea substanțială a încasărilor din impozitele pe profit în bugetul pe anul viitor. S-ar corecta astfel și ridicola situație actuală, cînd, din cauza lipsei aproape generalizate de rentabilitate în întreprinderile de stat, participarea acestora la încasările bugetare din impozite pe profit a ajuns rizibil de mică în comparație cu predominanța sectorului de stat în economie. Numai că, din aceeași cauză, nu se știe dacă aceste întreprinderi vor fi și în măsură anul viitor să achite prevăzutele sume sporite la buget. Căci, în principiu cel puțin, sumele recuperate prin costuri în contul amortizărilor sporite cu care întreprinderile își vor putea menține capitalizarea, sînt destinate exclusiv investițiilor și nu plății salariilor sau impozitelor.

Sigură deci rămîne o a doua sursă ce este prevăzută pentru creșterea încasărilor la buget din impozitele pe profit. Este vorba de discutabila retragere a tuturor scutiilor de impozitare pe profit care erau acordate pînă în prezent companiilor nou-înființate, facilități ce erau cu totul deosebite dacă societățile aveau (și) capital străin. Din păcate, asemenea prevederi au fost folosite pentru masive evaziuni fiscale, atîtea și atîtea societăți desființîndu-se cînd urma să le expiră scutiile de impozitare, fiind înlocuite cu altele noi pentru a se beneficia de scutiile respective. Uniformizarea tratamentului fiscal față de afacerile cu capital străin și cele cu capital autohton este îndesăcabil un lucru bun și de salut. Renunțarea la orice scutire la impozitarea pe profit este însă discutabilă, fiind, fără îndoială, o reglementare normală într-o economie de piață așezată, dar nu într-una în devenire și care trebuie să încurajeze (inclusiv pe plan fiscal) inițiativa privată.

MIHAI BOTEZ

Este o deosebită cinste pentru mine și un privilegiu să vă prezint scrisorile prin care dl. Ion Iliescu, primul președinte liber ales al României noi și democratice, mă acordă ambasador extraordinar și plenipotențiar în SUA. (...) România, oprămată un timp prea îndelungat de jugul comunismului totalitar, este acum liberă din nou. Ea se străduiește din greu, și cu toată seriozitatea, să fie din nou membru deplin al familiei națiunilor democratice, un loc pe care a avut onoarea să-l dețină pentru mult timp înainte de cel de-al II-lea război mondial. (...) Mulțumirile și gratitudinea noastră se îndreaptă în primul rând spre SUA, liderul lumii democratice și libere, care ne-au fost de mare ajutor în primii pași făcuți pe noul drum. Iată de ce, prioritatea politicii externe a României este întărirea relațiilor dintre România și SUA. Desigur, am fi doriți ca progresul făcut în acest sens să fie mai mare decît este în realitate. Realizarea noastră modestă în această direcție se datorează faptului că punctul de plecare al procesului în România s-a situat foarte jos în comparație cu alte țări din Europa Centrală și de Est. Clauza națiunii celei mai favorizate înseamnă foarte mult pentru România, iar garantarea acestui statut pe termen de încă un an va însemna o contribuție semnificativă la dezvoltarea legăturilor economice și comerciale dintre cele două țări. Statele Unite se numără deja printre cei mai importanți investitori în România. Așteptăm cu nerăbdare ziua, și sperăm că ea nu este prea departe,

Un nou ambasador român la Washington

cînd România va avea privilegiul de a deține permanent statutul de națiune cea mai favorizată. Aceasta ar crea, fără îndoială, terenul propice pentru înmulțirea și întărirea legăturilor economice. România are, de asemenea, convingerea că va beneficia și în continuare de sprijinul SUA la organizațiile financiare internaționale.

(...) Ne-am străduit și, cu toată modestia, trebuie să recunoaștem, am reușit să îmbunătățim relațiile cu vecinii noștri. Vom continua strădaniile în acest sens. Din păcate, conflictul din fosta Iugoslavie continuă și este o permanentă amenințare pentru pacea și stabilitatea din zona noastră. La ora actuală, țările din Europa Centrală și de Est trăiesc cu sentimentul insecurității. Ca urmare, România a fost prima țară care a semnat „Parteneriatul pentru pace”, pe care noi îl prețuim mult pentru abordarea nediscriminatorie pe care o face. De asemenea, am fost a treia țară care a semnat programul individual „Parteneriatul pentru pace” și a început deja să ia parte activă în diferitele acțiuni întreprinse de „Parteneriatul pentru pace”, cum ar fi, de exemplu, recentul exercițiu din Polonia. Noi considerăm că aceste acțiuni nu numai că ne pavează drumul spre intrarea ca membru deplin în NATO, ci și spre intensificarea stabilității democrației și principiilor pieței libere în toate statele membre și, deci, într-o zonă extinsă de pe vechiul continent.

Domnule președinte, personal, legătura mea cu marea dumneavoastră țară este veche și puternică. În calitatea mea de prim membru român la Woodrow Wilson International Centre of Scholars, Smithsonian Institution, Washing-

ton D.C., de Călător în Arkansas, numit de dumneavoastră, și de disident anticomunist primit cu atîtă generozitate prin acordarea de azil politic în SUA, sint fericit să am acum ocazia de a fi util la nivel guvernamental. (...)

BILL CLINTON

(...) Adîncirea relațiilor dintre țările noastre, în ultimul an, a fost un progres bine venit. Aprobarea clauzei națiunii celei mai favorizate pentru România, intrarea în vigoare a Tratatului de investiții bilateral, înființarea Fondului de inițiativă româno-american și întărirea bilaterală din 26 septembrie cu președintele Iliescu la New York sînt doar cîteva dintre lucrurile pozitive care au caracterizat, în ultimul timp, relațiile noastre. În timpul mandatului dumneavoastră de ambasador, sperăm să ajutăm România să treacă de faza în care clauza este reînnoită anual.

Pe măsură ce relațiile noastre se adîncesc, vom întîmpina, împreună, noi probleme și noi ocazii. În ceea ce privește cooperarea în domeniul securității, în „Parteneriatul pentru pace”, pe care România l-a acceptat cu un entuziasm remarcabil la sfîrșitul lunii ianuarie, și în sfera economică și politică, prin integrarea completă a României în forurile multilaterale din Vest. Pentru a putea profita de aceste ocazii și solicitări, vă cer să continuați întărirea instituțiilor democratice din țara dumneavoastră, să promovați reforma economică și să respectați drepturile omului.

Considerată una dintre țările cele mai mari din zonă, România

David Funderburk la București

Stimate domnule ambasador,

Îmi îngădui să vă adresez cuvîntul invocînd această veche funcție părăsită cu ani în urmă, nu pe cea nouă, în care ați fost de curînd investit, pentru că, în istoria contemporană a României veți rămîne fixat prin rolul de prim-plan pe care l-ați asumat, spontan și liber, în calitatea de ambasador al SUA în țara noastră, în una din etapele cele mai întunecate ale trecutului nostru recent. Evoluția atitudinii dvs. în această funcție a fost pentru națiunea română pe cit de neașteptată, pe atît de datătoare de speranță. Am urmărit atunci cu interes, dar, mărturisesc, și cu scepticism, felul în care s-a pregătit traducerea în limba română a lucrării dvs. asupra politicii engleze față de România¹⁾. Am înțeles, eu și alții care cunoșteau metode subtile de captare a bunăvoîntei străinilor de către regi-

Text rostit la lansarea versiunii românești a cărții lui David B. Funderburk, „Un ambasador american între Departamentul de Stat și dictatura comunistă din România, 1981-1985”, luni 21 noiembrie 1994.

mul totalitar, că ați devenit la rîndul dvs. obiectul unui mare efort de învățare, de cîștigare pentru cauza unei Puteri care resimțea puternic nevoia protecției americane pentru a-și putea continua nestingherit, și agrava chiar, politica din ce în ce mai represivă față de propria națiune. Am asistat la bucuria nereținută a celor care erau con-

nuia cu maximă abilitate rețetele de diversivune și intoxicare a personalităților și a opiniei publice.

În această atmosferă de neîncredere și deprimare a intervenit știrea acutului de demnitate și curaj pe care l-ați înfăptuit atunci cînd, înfruntînd poziția superiorilor dvs. din Departamentul de Stat și dezamăgînd crunt pe protejații săi din România - anume, regimul totalitar și instrumentele sale -, ați denunțat viguros opresiunea cu multiple fețe la care era supusă întreaga societate românească și ați pus sub semnul îndoielii valabilitatea unei politici oficiale, cea a Departamentului de Stat, care consolidă, în fapt, această opresiune. Clipă de intensă satisfacție pentru imensa masă a celor care îndurau zilnic mizeria fizică și umiltele impuse de un regim care făcuse din asuprirea unui întreg popor rațiunea sa de a fi. Clipă de confuzie și derută pentru asupritori și agenții lor. Grație acului de probitate și curaj pe care l-ați înfăptuit atunci, în locul imaginiilor ameliorate, imagi-ne-obsesie a tuturor regimurilor totalitare în criza de credit pe care sperau să îl obțină cu concursul dvs., guvernării de atunci ai României au avut parte de o oglindă fidelă a regimului monstruos pe care l-au impus țării.

Am înțeles atunci că ambasadorul demisionar din funcția pe care nu credeă că o mai poate îndeplini în concordanță cu propriile sale principii și cu idealurile cele mai profunde ale lumii

Răspunzînd interesului față de evoluția relațiilor româno-americane, publicăm alocuțiunea ambasadorului român în SUA cu ocazia prezentării scrisorilor de acreditare (21 noiembrie a.c.) și răspunsul președintelui Clinton. Așa cum am arătat și în numărul anterior, în urma recenteii victorii a republicanilor, e de așteptat ca fostul ambasador al SUA în România, istoricul David B. Funderburk (apropiat al senatorului Jesse Helms, noul președinte pentru relațiile externe ale Senatului), să aibă și el un cuvînt de spus în viitor. De aceea, ni s-a părut utilă publicarea discursului directorului Institutului „Nicolae Iorga”, pentru ca cititorii noștri să cunoască personalitatea lui David B. Funderburk și atitudinea sa anticomunistă demnă și constantă.

va trebui să continue să lucreze susținut cu noi pentru realizarea stabilității în Balcani, iar spre Est - în Moldova și Ucraina. Contăm, de asemenea, pe sprijinul constant al României față de sancțiunile impuse de Națiunile Unite și sintem conștienți că aplicarea sancțiunilor a fost dificilă pentru România. Eforturile făcute de guvernul dumneavoastră, domnule ambasador, în aplicarea acestor sancțiuni au ajutat la transformarea lor într-un factor important în adoptarea unei rezoluții în conflictul din Bosnia.

Am fost incurajați de progresul impresionant făcut de România în ceea ce privește stabilizarea economică, în ultimul an, mai ales de cînd s-a semnat acordul cu FMI, primăvara trecută. Acest progres deosebit este preludivul unei etape mai dificile, de transformare structurală. De aceea, cer guvernului dumneavoastră, în termenii cei mai severi, să persevereze în programul său ambițios de privatizare în masă. (...)

vinși că reușiseră în misiunea lor de a vă transforma în instrument al politicii Puterii, în avocat al cauzei acestei Puteri, care sub lozincă mincinoasă a independenței naționale nu căuta decît să-și consolideze controlul din ce în ce mai înăbușitor asupra poporului român. Ținta lor supremă era obținerea clauzei națiunii celei mai favorizate (dacă s-ar fi putut, cu regim permanent), sursă nu numai de avantaje materiale, ci și de legitimitate internațională - legitimitate a cărei cea mai sigură garanție era certificatul forurilor supreme ale SUA. Se urmărea, așadar, obținerea clauzei națiunii celei mai favorizate în favoarea tiranilor națiunii celei mai oprimate. Și trebuie să vă mărturisesc că am fost convins că, într-adevăr, operațiunea de învățare și captare a ambasadorului David B. Funderburk a reușit, ca și atîtea alte operațiuni similare întreprinse de regimul totalitar din România, care mi-

David B. Funderburk

pe care o reprezenta în România era mai mult decît un diplomat de carieră, de rutină. Am înțeles că în corpul diplomatic există oameni care, dincolo de obligațiile lor de reprezentare și dincolo de comoditatea personală, aleg drumul conștiinței - oameni care refuză să închidă ochii în fața nedreptății numai de dragul propriei lor poziții. Și tocmai de aceea, acest glas, încă solitar atunci, a trezit puternice ecouri și speranțe în lumea în care erați acreditat ca ambasador.

Iată de ce, stimate domnule ambasador, locul dvs. în istoria noastră va rămîne permanent legat de funcția pe care ați îndeplinit-o atunci și de atitudinea pe care ați adoptat-o în timpul exercițiului ei.

SERBAN PAPACOSTEA

¹⁾ „Politica Marii Britanii față de România (1938-1940)”, Editura Științifică și Enciclopedică, 1984.

„Iartă-mă că n-am murit, poate cu altă ocazie“

În primul rînd, vreau să vă spun că mă bucur de întoarcerea dvs. În aceste luni cît ați lipsit am auzit multe știri - venite din toate părțile și care de care mai pesimiste. Este foarte bine, pentru noi toți, că nu s-au confirmat.

Interesant era că îmi doream moartea nu numai adversarii din partidele celelalte, dar și prietenii; unii din Convenție, alții chiar din partid. Mi se pare inexplicabilă această dorință necrofilă, eu nu stau în drumul nimănui pentru a se lansa în cucerirea unor demnități. Singurul lucru pe care nu-l îngădui este accesul la conducerea partidului a unor oameni care riscă să-i compromită prestigiul. Pentru asta mă lupt cu multă hotărîre și cu multă îndrăzneală. Conducerea partidului trebuie asigurată de oameni cu principii sănătoase, cu ținută morală, care nu fac tranzacție cu ideile și care nu vor compromite tradiția glorioasă a marilor figuri care ne-au precedat. Sigur că am auzit, se declanșase un fel de război, un fel de competiție pentru infiltrarea în postul de conducere. Se scenta o acțiune de destrămarea a partidului, care putea să fie benefică pentru regimul criptocomunist (cum îl botez eu), nu însă pentru partidele de opoziție. Dar, din păcate, chiar în partidele de opoziție, erau unii care considerau prezența mea ca incomfortabilă, și atitudinea lor este explicabilă. Nu m-a surprins și nici nu m-a mîhnit. Cînd am sosit în țară și l-am întîlnit pe dl. Iancu Rațiu, mi-am cerut scuze pentru că nu am murit. „Poate cu altă ocazie“, i-am spus - lucru care i-a amuzat pe cei prezenți la această întîlnire.

Este adevărat că în partidul dvs., unde există o linie Maniu și o linie Mihalache, tradiția i-ar asigura șanse d-lui Rațiu de a ajunge la conducerea partidului?

De ce să-i asigure d-lui Rațiu?

Pentru că dl. Diaconescu ar aparține liniei Mihalache, care oferă partidului, de regulă, doar vicepreședinții.

Există un fel de tradiție: pe vremea cînd s-a făcut fuziunea s-a stabilit ca în caz de indisponibilitate a președintelui (a lui Maniu) să urmeze Mihalache. Tradiția ar impune deci o suită de la ardeleani la regăteni, așa că, în conformitate cu această tradiție, după mine ar trebui să urmeze unul din ramura Mihalache. Dar nu există nici un fel de dispoziție statutară în domeniul acesta, sînt numai speculații. Fără îndoială că toți oamenii cu scaun la cap, serioși, înțelepți își dau seama că de la o anumită vîrstă trebuie să te gîndești la succesiunea proprie. Înțelepciunea politică impune pregătirea și rodarea unei generații tinere care să preia ștafeta. Preocuparea mea în ultima vreme a fost tocmai încurajarea tinerilor, pentru ca, odată rodajul lor făcut, să intre direct în demnitățile de conducere. Nu toată lumea este de acord cu punctul acesta de vedere. Sînt unii oameni care ar avea intenția să se cramponeze de o poziție - știu eu, să moară în scaun -, lucru care nu este cel mai inteligent, pentru că există și o obligație morală de a-ți asigura succesiunea. Eu, în orice caz, am făcut tot posibilul pentru promovarea generației tinere, dovadă că în Parlament procentul de vîrstă al parlamentarilor noștri denotă această întinerire a cadrelor. Dacă îi comparăm pe parlamentarii noștri cu cei ai celorlalte partide, media de vîrstă este mult mai mică.

Parlamentarii PNȚCD au media de vîrstă mai mică decît cei din alte partide

Deci nu este adevărat că parlamentarii dvs. sînt numai mai în vîrstă?

Dimpotrivă, e o serie întreagă de parlamentari foarte tineri care s-au și evidențiat, și noi tocmai le-am oferit prilejul acesta de rodaj în treburile publice, pentru a avea acces la posturile de conducere. Vasile Lupu, Sorin Lepșa, Ion Mureșan, Tudor Dunca, Popovici sînt oameni de la 25 de ani pînă la 40 de ani - generația majoritară în Parlament. În Senat, sigur, sînt oameni trecuți de 60 de ani, dar și în Senat au ajuns să pătrundă oameni de 45-50 de ani. Tendința conducerii partidului este de a promova elementele tinere pînă la cele mai înalte demnități de conducere din partid. De aceea am fost foarte mirat de asiduitatea cu care se aștepta dispariția mea, mai cu seamă că eu nu eram un concurent pentru nimeni. La un moment dat, unul din demnitarii de la conducerea statului mi-a făcut, oarecum plin de indignare, reproșul că eu sînt intratabil și periculos, pentru că, pe de o parte, nu vreau apartament în Primăverii sau să privatizez o întreprindere și, pe de altă parte, nu urmăresc nici demnități în stat, nu vreau să fiu președinte, ministru, prim-ministru etc. Este drept, singurul lucru care mă interesează este promisiunea de la legatul testamentar pe care mi l-a făcut Iuliu Maniu în pușcărie: să-mi dedic toate eforturile pentru a face să supraviețuiască PNȚCD și a-l consolida. Dacă voi reuși (și în ce măsură voi reuși), consider

„Prevăd o remaniere în preajma sărbătorilor“

că mi-am făcut datoria. Disconfortul unor oameni care consideră că prezența mea îi îndepărtează de la anumite demnități din conducerea partidului este explicabil. Regret, dar nu am ce să fac. Nu sînt obișnuit să fac compromisuri cu principiile, mai cu seamă cînd e vorba de viitorul partidului despre care cred că este de o importanță capitală pentru viața politică viitoare a României. Aici exclud orice fel de tîrguială, orice rabat.

Se face deseori afirmația că, în lipsa dvs., partidul s-ar fărîmița, și-ar pierde ponderea în viața politică, ba chiar ar și dispărea. Am auzit deseori: „Da, PNȚCD este primul partid din opoziție, dar numai cît trăiește Coposu“.

Orice partid care nu are program, și care este organizat pe criteriul prestigiului unui conducător

politic, este un partid de conjunctură și are viața plafonată în timp, în funcție de existența liderului. PNȚCD, care are o vechime de 150 de ani, n-a fost niciodată partid de lideri, deși a avut niște lideri incontestabili care au intrat în istoria țării (Iuliu Maniu, Mihalache, Titulescu). Adeviziunea la acest partid nu a fost determinată de aprecierea pentru un lider politic, ci de integrarea în ideologia promovată. De aceea, pot să dispară toți liderii, dacă rămîne doctrina partidului, el continuă să funcționeze. Este flatant pentru mine să aud spunîndu-se că partidul trăiește prin mine, dar trebuie să combat această afirmație. Partidul trăiește prin ideologia lui și dacă, la un moment dat, el nu mai are un lider care să-și afirme personalitatea în viața publică românească, el va trăi prin doctrină. De aceea, eu cred în viitorul PNȚCD și mă îndoiesc de viitorul unor partide conjuncturale, care s-au ținut pe lingă un om de prestigiu sau pe lingă un talent.

Votul parlamentarilor PNȚCD în privința homosexualității - lăsat la latitudinea fiecăruia

Cum explicați faptul că în cazul multor legi importante Opoziția nu votează în același fel? Și nici parlamentarilor PNȚCD.

Fără îndoială, atunci cînd este vorba despre niște legi importante pentru viitorul națiunii s-ar impune solidarizarea Opoziției și acest vot unanim. Dar, în general, noi nu ne-am amestecat în opțiunile parlamentarilor noștri. I-am lăsat să judece după propria conștiință și să voteze în consecință. Sigur că sînt multe inadvertențe, dintre care unele chiar supărătoare. Dar noi am spus așa: un partid democratic trebuie să asigure o libertate de decizie neplafonată pentru toți aderenții lui. Nu este același lucru cînd se pune problema dezacordului față de regim sau problema motiunii de neîncredere: atunci există obligația de a vota în conformitate cu hotărîrea conducerii partidului. Și pe noi ne-au supărat anumite inadvertențe ale prietenilor noștri, dar ni s-au dat explicațiile de rigoare și nu pot să forțez conștiința unui om care la un moment dat crede că e mai bine să voteze de o anumită manieră.

Asociațiile pentru drepturile omului (și nu numai) au fost foarte neplăcut surprinse de votul parlamentarilor PNȚCD pentru pedepsirea homosexualilor.

În ceea ce privește pedepsele homosexualilor, unii s-au ghidat după recomandările occidentale, alții s-au înscris în conceptul moralei creștine, și votul a fost diferit. Dar chestiunea nu este limitată

numai la partidul nostru: chiar din rîndurile partidelor de guvernămînt s-au produs opinii disparate. Aici există concepția radicală a libertății absolute de decizie a omului (din care face parte și libertatea de a-și desfășura după propria lui voință sau după propriul lui interes funcțiile fiziologice) și există cealaltă opțiune (opțiunea, să zic, creștină) care interzice practici din acestea pe care le consideră contra naturii. Sigur că noi, dacă vrem să ne europenizăm, trebuie să fim de acord cu conceptul majoritar adoptat de comunitatea statelor civilizate din Occident. Dar, pe de altă parte, cred că nu este supărătoare manifestarea unei reticente față de anumite concepții foarte moderne, avansate și progresiste, care însă nu sînt în mentalitatea poporului român. Eu nu am intervenit cu nimic în influențarea opțiunii parlamentarilor în domeniul acesta. Dar mi se pare că nu s-a ajuns încă la o lege acceptată de ambele Camere ale Parlamentului.

Parlamentarii PNȚCD sînt obligați să voteze pentru libertatea presei

În schimb, atitudinea PNȚCD mi s-a părut diferită în privința pedepselor pentru ziaristi.

Sigur că da, aici poziția noastră este categorică: nu acceptăm nici un fel de imixtiune a Executivului de natură să influențeze, să terorizeze sau să șantajeze presa. Libertatea presei trebuie să fie absolută. Chiar dacă în momentele actuale se face de multe ori abuz de această libertate (lucru firesc după 50 de ani de restricții, pentru că totdeauna la schimbările acestea radicale apar la suprafață excesivii și excentricii), principiile nu se negociază. Așa că sîntem categoric împotriva înăsprii sancțiunilor pentru așa-zisele delict de presă, sîntem pentru prezervarea libertății absolute a gazetelor de a-și expune punctul de vedere fără nici un fel de plafonare, mai cu seamă atunci cînd este vorba de exercitarea dreptului de critică la adresa oficialității. Nu este permis să existe nici „pisica neagră“ a amenințării permanente, nici posibilitatea de șantajare a conștiinței gazetarelor.

Deci există legi pentru care sînteți sigur că parlamentarilor dvs. vor vota într-un singur fel.

Din două în două săptămîni, există o ședință comună a parlamentarilor noștri. Cu acest prilej se discută programul viitoarelor ședințe ale Parlamentului și atitudinea pe care trebuie să o aibă: fie se lasă parlamentarilor libertatea de a-și exprima punctul de vedere, fie se stabilește o disciplină de vot. Deci în domeniul legilor curente, fără restricții și fără indicații, în domeniul legilor de bază, în care este angajată însăși ideologia partidului, există obligația disciplinară de a vota în conformitate cu indicațiile date de conducere.

De ce nu s-a ajuns la crearea unui grup parlamentar unic al CDR?

Un grup parlamentar unic are anumite avantaje, dar mai multe dezavantaje: intrucît dezavantajele erau socotite mai mari, s-a renunțat la idee. În cazul cînd ar fi un singur grup parlamentar, în momentele-cheie ale dezbaterilor parlamentare ai dreptul să ieși cuvîntul o singură dată. În al doilea rînd, aceasta ar contraveni principiilor care stau la baza constituirii CDR și care au statuat că fiecare formațiune politică participantă la alianța democratică își păstrează identitatea, tactica și strategia. A o obliga să se subordoneze din punct de vedere disciplinar unei suprastructuri peste mai multe partide înseamnă să nu respecta principiile ei de bază. Alianța este făcută pe niște principii comune tuturor și acceptate fără reticență: instaurarea instituțiilor democratice, asigurarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, apărarea libertății individuale și a proprietății individuale, instaurarea economiei de piață.

Cum vi se pare actuala situație a CDR?

Există niște contradicții încă nesoluționate, provocate de anumite tendințe centrifugale, care ar fi de dorit să se estompeze și să lase loc unei acțiuni de solidarizare a Opoziției, indispensabilă, după părerea mea, în preajma viitoarelor alegeri. Pentru că nu prin discuții contradictorii între parteneri care urmăresc același obiectiv se soluționează problemele acestea, ci prin concesi și prin renunțări la pozițiile de ambiție, de veleitarism. Eu am recomandat întotdeauna ca obiectivul de căpetenie să fie solidaritatea Convenției și numai în subsidiar dorința de a face valuri pe seama propriei tale formațiuni politice.

Interviu cu CORNELIU COPOSU, realizat de Gabriela Adameşteanu

Dacă ar depinde de preşedinte şi parlamentari, n-ar trebui să contăm pe alegeri anticipate

De la venirea dvs. în ţară, aţi anunţat alegerile anticipate. Dar alegerile anticipate sînt dependente de voinţa preşedintelui, şi nu ştiu în ce măsură poate fi interesat preşedintele de ele. Şi nici pe parlamentari nu-i văd grăbiţi să-şi termine mandatul înainte de vreme.

Aici aveţi dreptate. Alegerile anticipate nu sînt dorite de puterea politică, care de bine de rău şi-a încropit o majoritate parlamentară cu ajutorul căreia poate să lucreze şi nu ştie ce vor spune urnele la proximele alegeri. Cînd se fac alegeri anticipate? Cînd nu există o altă soluţie pentru guvernare. Deocamdată, de bine, de rău, Guvernul merge înainte promovînd şomajul, sărăcia, şi tipărind în neştiinţă bancnote care nu fac decît să deprecieze puterea de cumpărare a cetăţeanului salariat. După aprecierea mea, trei sferturi din populaţia României trăieşte acum sub nivelul decent al unei vieţi normale, adică a pîşit în sărăcie. Creşterea sărăciei va determina o revoltă a opiniei publice, care s-ar putea manifesta prin ieşire în stradă. Sigur că lucrul trebuie evitat. Cînd deci se vor face alegeri anticipate? În cazul în care nu mai există o altă manieră de prelungire a agoniei guvernamentale. Care sînt mijloacele de prelungire a agoniei? Obţinerea unor credite care să mai astupe nişte găuri din mizeria noastră sau astuparea nemulţumirii opiniei publice prin remaniere guvernamentale. Eu prevăd că acum în preajma sărbătorilor vor face o remaniere. Poate vor mai face una la primăvară. Pe urmă ce or să mai facă? Ei nu mai au nici un fel de perspectivă de ameliorare a situaţiei. Aşa cum aţi spus dvs., dacă ar depinde de parlamentari, n-ar trebui să contăm pe alegeri anticipate. Dacă ar depinde de preşedinte, nici atunci nu ar trebui să contăm. Nici unii, nici alţii nu au interesul. Prestigiul şi popularitatea actualului partid de guvernămînt s-a prăbuşit mult sub 20 de procente şi chiar împreună cu cele patru partide care îl susţin nu mai reprezintă mai mult de un sfert din opinia publică românească, ceea ce înseamnă că nu mai au îndreptăţirea de a se prevala de un mandat din partea poporului român. Iar dintr-o confruntare electorală viitoare (fie alegeri normale, fie alegeri anticipate), CDR se va situa în prim-plan, asigurîndu-şi şi facultatea de a prezenta noul guvern. Asta e credinţa mea. Sigur că pentru asta trebuie mai întîi combătută apatia opiniei publice, dezamăgita de eforturile de pînă acum nesoldate cu rezultate, se dezinteresează în mod suveran de treburile publice şi nu vrea să înţeleagă că este obligată să se ocupe de propriul ei viitor. Deci, o acţiune pentru combaterea apatiei cetăţenilor, în primul rînd, şi în al doilea rînd, o încercare de explicare a obligaţiei de schimbare. Opinia publică românească fuge de această schimbare. Parcă îi este teamă. S-a obișnuit să fie la discreţia puterii politice vreme de 50 de ani, n-a avut probleme să opteze pentru ceva, şi acum parcă socoteşte că este mai bine să stea sub protecţia puterii statale, care să-i dea directivă şi să-i asigure un minimum de existenţă.

Primarii au reprezentat o pierdere de prestigiu faţă de Opoziţie

Înainte de alegerile celalalte vom avea probabil alegerile locale. Or, acestea reprezintă deja un mare handicap al Convenţiei.

Fără îndoială că alegerile administrative care asigură în centrele urbane populate, primarii ai CDR, nu au fost la înălţimea aşteptărilor alegătorilor. Parte din motivele obiective - adică imposibilitatea de a-şi exercita sarcinile gospodăreşti din lipsă de fonduri şi din strangularea iniţiativei de către centru - lumea nu le-a înţeles. Bineînţeles că Guvernul, în mod deliberat, nu le-a dat posibilitatea să îşi exercite în plin funcţiunea, profitînd, mai cu seamă acolo unde a fost vorba de primarii ai CDR, de restricţiile legale pentru a-i lăsa oprobriului public pentru lipsă de iniţiativă şi pentru ne-realizarea obiectivelor care au format campania electorală. Primarii au reprezentat o pierdere de prestigiu pentru Opoziţie. Dar defecţiunile lor au fost mai puţin importante decît campania întreprinsă de către oficialitate contra lor. Aici este vorba

de încercarea de a se diminua efectul nociv al corupţiei fără precedent în istoria economică a României, prin extinderea bănuielui de corupţie şi asupra organelor care nu aparţin puterii politice, care deci sînt reprezentante ale Opoziţiei. Am satisfacţia că nimeni din PNŢCD şi nimeni din Opoziţie nu a fost arătat cu degetul ca făcînd parte din categoria oamenilor compromişi. Această corupţie a operat în ce priveşte atribuirea de apartamente, privatizările făcute prin apropiată sau familiară factorilor de decizie, în orice caz, prin aderenţi partidului de guvernămînt, deci trecerea în patrimoniul particular a unor bunuri de stat. Pe urmă, o serie întreagă de abuzuri făcute în exerciţiul funcţiunii. Corupţia este aşa de extinsă, încît este foarte greu pentru guvern şi pentru partidul majoritar să se derobeze de acuzaţiile ce i se aduc. Toate încercările de a transpune atenţia opiniei publice în alte direcţii decît în cele ale corupţiei adevărate în care s-au făcut vinovaţi exponenţii regimului, au fost infructuoase.

Să revenim la primarii, şi chiar la primarii PNŢCD - cazul Vrăbesciu, apoi cazul Tutunaru.

În momentul în care s-a declanşat campania împotriva lui Vrăbesciu, conducerea partidului a instituit o comisie care s-a deplasat la faţa locului şi a cercetat cu spirit critic acuzaţiile puse în sarcina primarului de la sectorul 6. Şi numai după ce această comisie şi-a dat avizul favorabil primarului, spunînd că toate acuzaţiile sînt de domeniul fanteziei şi că nu reprezintă nici un fel de abatere de la normele legale, partidul şi-a declarat solidaritatea cu primarul Vrăbesciu. În ce priveşte pe primarul Tutunaru, eu îl cunosc personal, ştiu că este un om de o corectitudine desăvîrşită. Singurul reproş care i s-ar putea aduce este că, din teama de a nu provoca reacţii negative pentru protecerea unor prieteni politici, a ezitat să facă dreptate, dar corectitudinea cu care s-a comportat este într-adevăr exemplară. De altfel este un om onest, sărac, care n-a urmărit nici sporirea averii lui personale şi nici căpătuirea apropiatilor lui.

Trăind această viaţă de bucurăstean obişnuit, ce păre-
re aveţi despre Crin Halaicu, primarul oraşului nostru?

Din păcate, ne dăm şi noi seama că primarul capitalei, ca şi primarii sectoarelor vor reprezenta căleştii vulnerabil în viitoarele competiţii electorale administrative, datorită, pe de o parte, constatării obiective că nu s-a făcut mare lucru pentru gospodărirea oraşului, şi pe de altă parte, pentru acuzaţiile care li s-au adus pentru abuzuri în funcţiune. În calitatea mea, am avut posibilitatea să verific că parte din aceste acuzaţii sînt de-a-n-tregul neîntemeiate. Nu primarii pot fi făcuţi vinovaţi pentru incapacitatea lor de a-şi gospodări sectoarele sau oraşul, ci inexistenţa unei legi care să le dea posibilitatea să investească şi să procure utilajul necesar unei bune gospodării. Din acest punct de vedere, deşi, aparent, primarul este de vină că oraşul este murdar, că nu este luminat, că nu este apă, că nu este căldură, trebuie luată în seamă justificarea determinată de inexistenţa unei legi care să-i permită aplicarea atribuţiilor de primar. Asta însă nu ne împiedică să constatăm o serioasă diminuare a popularităţii CDR, în numele căruia au fost aleşi aceşti primari, pentru că cetăţeanul nu judecă în funcţie de premisele legitime, ci trage concluzii după aparenţe.

Desigur, la următoarea campanie se vor folosi nişte imagini (deja utilizate) cu primarul Crin Halaicu din 1992, mai slab şi care promitea multe, şi cel de acum, cu aparenţă prosperă, spunînd că nu poate face mare lucru. Şi imagini din oraşul nostru, care arată cum arată. „E normal ca un primar liberal, deci care îşi are propriile lui afaceri, să prospere în afaceri, iar oraşul pe care îl are în custodie să rămînă în paragină?“, vor întreba oamenii.

Cineva a propus ca parlamentarii să fie cîntăriţi la intrarea lor în Parlament şi, din nou, la sfîrşitul sesiunii. Am observat şi eu cu oarecare ironie că anumiţi parlamentari care au apărut în cele două camere slabi au dobîndit acum un aspect foarte prosper. Sigur că gluma care s-a spus în legătură cu cîntărirea îşi are justificarea. Cred însă că numai în mod ironic se poate argumenta că aspectul prosper al cuiva ar fi indicator de corupţie, de pildă, sau de atitudine abuzivă. Aşa putem să comparăm imaginea d-lui preşedinte Iliescu din 20 decembrie 1989 şi cea de acum. Se observă un decalaj foarte serios şi în ce priveşte ponderea dînsului. Dacă a mai pus pe el cîteva kilograme, acest fapt nu justifică suspiciunea de abuzivitate.

În intervalul de la Tele 7abc, aţi spus că PD (FSN) îşi poate face un guvern fantomă pentru că are un număr oarecum limitat de personalităţi rodite într-o guvernare

anterioară. Dar PNŢCD, şi încă şi mai mult CDR, ar avea posibilitatea să facă 100 de guverne. Totuşi, eu am auzit voci care întrebau: „Dacă Opoziţia ar lua puterea, cine ar fi, de exemplu, prim-ministru?“. În mod obişnuit, în Occident, astfel de lucruri se ştiu înainte de alegeri.

În cazul cînd Convenţia va câştiga alegerile, prim-ministru nu voi fi eu, aceasta este o certitudine. Cine va fi - va fi greu de stabilit de pe acum, pentru că sînt foarte mulţi competitori. Eu cunosc cel puţin 10 înşi care şi-au manifestat, direct sau indirect, dorinţa de a prezida un guvern opoziţionist. Sigur că dacă am anunţa acum unul dintre, ceilalţi s-ar supăra. Singurul lucru de care nu sînt îngrijorat este lipsa competitorilor la fotoliile ministeriale. Convenţia numără personalităţi de mare importanţă şi oameni mult mai elevaţi pe scara profesională decît cei pe care îi utilizează acum Guvernul. Există pentru fiecare domeniu un număr mare de solicitanţi. Curiozitatea opiniei publice este de obicei excitată de cunoaşterea unor nume. De aceea, aproape toate întrebările pe care le fac jurnaliştii sînt solicitări de nominalizare. Din păcate, această nominalizare este, pe de o parte, riscantă şi, pe de altă parte, inoportună.

Cum credeţi că se va face selecţia?
Prin ierarhizarea formaţiunilor în funcţie de ponderea lor electorală. Bineînţeles, se va avea în vedere şi calitatea omului respectiv. Pentru că grila nu poate fi respectată cu sfinţenie. Se va ţine seama, fără îndoială, de valoarea oamenilor, pentru că din punct de vedere al valorii profesionale şi spirituale, Opoziţia, a depăşit cu mult partidul guvernamental şi acoliţii lui.

Cum vedeţi procesul de intrare în CDR a PNL, pentru care partidul dvs. şi dvs. personal, aţi dat asigurări că îl veţi sprijini?

Sper că în cele din urmă se va realiza consensul, indispensabil pentru reprimirea PNL. România are nevoie pentru viitorul ei politic de un partid liberal puternic, de aceea noi promovăm unificarea fracţiunilor liberale care acum sînt în număr de 7, pentru a se realiza acel partid liberal puternic care să ridice la înălţimea prestigiului partidului liberal dinainte de război.

Într-o discuţie pe care am avut-o la Europa Liberă, în timpul cînd se dezbătea în Convenţie „cazul Cuneşcu“, Horia Alexandrescu, directorul „Cronicii române“, şi-a spus opinia că toată criza se datoră absenţei dvs. şi că rezolvarea, de fapt, s-a făcut printr-un telefon venit din Germania.

Ei, nu e chiar aşa!
L-am contrazis, pentru că nu cred că CDR, cu toate defecţiunile ei, este o grădiniţă de copii care ascultă de un telefon, nici nu-mi place uşuriciu cu care se face la noi mitologia omului providenţial, dintr-o tabără sau alta.

Eu am protestat de atîtea ori împotriva unor sloganuri, utilizate şi de presă, şi de opinia publică, care confundau partidul cu persoana mea. Am auzit şi eu speculaţia că tentativa de sancţionare a lui Cuneşcu s-a făcut în lipsa mea, şi că pînă la urmă eu am hotărît ca ea să nu mai aibă loc: adică s-a hotărît normalitatea. Este adevărat că eu am făcut şi am desfiinţat lucrurile este exagerat. Dar concluzia a fost trasă tot de cei care spuneau că: Convenţia este Coposu, Convenţia înseamnă PNŢCD şi încă o seamă de formaţiuni lipsite de importanţă. Teza este greşită. Şi nici nu este bine să se colporteze, pentru că asta ar duce la concluzia neseriozităţii organizaţiilor şi formaţiunilor politice din România. Deci, sînt de acord cu intervenţia pe care aţi făcut-o dvs. la Radio Europa liberă, că ar fi regretabil dacă asemenea acte de importanţă capitală ar fi la discreţia unei singure persoane şi nu fructul elaborării unei judecăţi de valoare făcute de reprezentanţi autentici ai formaţiunilor politice.

Nu credeţi că statutul de partid monarhist al PNŢCD riscă să provoace sciziuni şi înăuntrul partidului? Pentru că nici măcar în PNŢCD nu sînt doar monarhişti.

Noi admitem prezenţa unor aderenţi care au sentimente republicane, însă partidul, ca atare, prin tradiţie şi prin definiţie, este un partid promonarhist. Ca urmare, noi nu-i eliminăm pe aderenţii noştri care nu împărtăşesc ideea promonarhistă, îi lăşăm să-şi desfăşoare propria lor idee, deci nu este un impediment. Dar partidul, oficial, pînă acum, este menţinut pe ideea prodinastică. Aveţi dreptate că această orientare ar putea să fie în dezavantajul nostru în timpul campaniei electorale, adică să ni se facă reproşuri tocmai din această orientare, de către oameni care nu împărtăşesc punctul nostru de vedere. Partidul îşi asumă riscul acestei atitudini chiar dacă asta ar însemna o pagubă electorală.

(Va urma)

„Atita vreme
cit sint
Regina
Romaniei,
voi merge
pretutindeni
prin tara mea
cit voi pofti
si nu voi sta
inchisa
in casa
din pricina
unei cete
de rusi
galagiosi“

1916 – România intră în război

În tensionatul climat al neutralității, opțiunea Reginei Maria se identifică dintru început cu aspirațiile cvasi-unanimității populorului, pe cînd Regele Ferdinand resimte o explicabilă reținere de a lupta împotriva patriei sale de obârșie, căreia îi păstrează o lealitate nestirbită. Viena și Berlinul, înțelegînd foarte iute că Regina reprezintă focarul rezistenței la o alăturare armată în tabăra Puterilor Centrale, încearcă pe toate căile să-i modifice opțiunea. Ministrul Austriei la București – iscusitul diplomat și rafinatul om de lume contele Otto Czernin – ca și cel al Germaniei – „greoiul și neîndeminaticul“ Von dem Busche – se întrec unul pe altul ca să o cucerască de partea lor. Dar Regina, cu franchețea ei bine cunoscută, îi face de fiecare dată să înțeleagă care este poziția ei, de la care nu se va clinti. (...)

În primăvara anului 1916, regina-poetă Carmen Sylva se stinge din viață la mănăstirea Curtea de Argeș, unde se retrăsese după decesul soțului său, ca să fie mai aproape de mormîntul acestuia. Dumnezeu s-a arătat milostiv chemînd-o la El înainte ca să sune ceasul ineluctabil în care țara va pași pe calea destinului său pe care bătrînul Rege Carol I l-ar fi dorit altul...

Situația se complică în Balcani. După Turcia, Bulgaria se alătură acum Puterilor Centrale. În replică, Parisul și Londra își întetesc presiunile la București. Petrogradul face același lucru, dar, pe de altă parte, dovedește o anumită pasivitate, cu grave consecințe, față de cererile de ajutor militar în caz de război făcute de România în calitatea ei de prezumtivă aliată. În final, dificultățile sînt aplatate și, la sfîrșitul lunii august 1916, România intră în război alături de Antanta. (...)

Tricolorul sub cerul Transilvaniei

Zile grele aveau să urmeze imediat după victoriile reputate la începutul războiului, victorii care făcuseră să filieze sub cerul Transilvaniei, pentru prima oară în istoria neamului, tricolorul albastru-galben-roșu al României.

Trădarea lui Ferdinand exacerbă ura Kaiserului. (...) Soldații celui de-al II-lea Reich se năpustesc asupra României. Încă din 24 septembrie 1916, situația militară se dovedește extrem de critică. Regina îi scrie lui Nicolae al II-lea, cerîndu-i să trimită de urgență ajutoarele făgăduite – trupe, muniții. Teritoriul țării este cotoptit curînd. Bulgarii pătrund în Dobrogea și ocupă Constanța, iar germanii sînt pe punctul să treacă Munții Carpați.

Regina stă nemîșcată la căpătîiul ultimului ei copil, micuțul Mircea, bolnav de febră tifoidă. Se va stinge din viață în ziua de 2 noiembrie (stil nou) 1916, la vîrsta de trei ani, cu minuta lui în mîna mamei sale zdrobită de durere. Oriunde i se în-

dreapță gîndul, numai nenorocire: Oltenia pierdută, dușmanul amenință Capitala; curînd, la 25 noiembrie, vor fi la porțile orașului, iar ea și copiii vor fugi din Palatul Cotroceni, lăsînd acolo odrasla care abia închisese ochii... Plecînd, Regina incredintă intententului Palatului o scrisoare scrisă de ea în nemțește și-i zise acestuia: „Dă-o oricui va veni aici în locul nostru“. Textul este laconic, dar spune tot: „Nu știu cine va locui în această casă, casa pe care am iubit-o. Singura mea rugă e să nu se ia florile de pe noul mic mormînt din biserică“. Chiar a doua zi, „micul mormînt“ a ajuns în mîinile cotoptorului... (...)

Refugiul în Moldova

Știrile de pe front sînt din ce în ce mai rele. Regina se duce în grabă la Marele Cartier General să-l întilnească pe Rege, care locuiește acolo, avîndu-l pe Prințul Carol lîngă el. Discută în termeni energici cu Regele, îi cere să ia măsuri urgente ca să stăvilească debandada generală a civililor. Simte cum o cuprinde deznădejdea în fața tuturor rețelilor ce o impresară din toate părțile: haosul din spatele frontului, iminența primejdiei ce amenință frontul, neîncrederea multora, șovăiala altora. (...) Luptă cu fermitate și curaj, străduindu-se ea însăși să nu se lase doborîtă de mulțimea amenințărilor. Loviturile curg, iar ultima primită e cea mai dureroasă: mama ei, ducesa de Edinburgh, o blamează pentru faptul că România a luat arma în mîna împotriva Germaniei și doar moartea micului Mircea a îndemnat-o să-i scrie, dar pe viitor rupe orice legătură cu ea; pe toată durata războiului, nu-i va mai scrie un rînd. Vorbele aspre ale mamei o copleșesc, dar se miră că „ea, rusoaică, poate să-i pară atît de rău că ne-am dat de partea țării ei natale? Ciudată stare de lucruri; au ieșit la iveală învrăjbirii disperate din pricina acestei îngrozitoare zdruncinări“. Dar nu se lasă doborîtă. Luptă, caută să impace orice diferend, propune alcătuirea unui guvern de coaliție, dar ideea ei nu e bine primită de Brătianu, care nu vrea să guverneze decît cu membrii partidului său.

În fine, o rază de lumină: sosește Ducky, sora ei iubită. Bucuria Mariei este covîrșitoare, petrec împreună ceasuri de neștirbită înțelegere sufletească. Ducky își dă seama de gravitatea situației militare și se lasă ușor convinsă de Regina că să meargă cu ea la Marele Cartier General, unde, în calitatea ei de Mare Ducesă rusă – fiind soția Marelui Duce Kiril –, să intervină pe lîngă comandantul suprem al trupelor ruse recent sosite în țară. Ce folos? Cu-

Război și, pentru moment, încă aliatul României. „A fost un prînz ciudat“, scrie Regina. De altfel, ce nu este „ciudat“ în tragica situație a suveranilor? Dacă ultima bucată de pămînt românesc rămasă în stăpînirea lor ar cădea la dușman, acesta impresurîndu-i din trei părți, ei n-ar avea altă scăpare decît refugiul în Rusia, în mijlocul unui popor care pe de o parte este aliatul lor, dar pe de altă parte îi urșete din pricina castei căreia îi aparțin. De altfel, trupele rusești cantonate pe teritoriul Moldovei, curînd cuprinse de morbul bolșevismului, au și început ici-colo, în instituțiile publice, să întorcă cu fața la perete portretele suveranilor români, zicînd că nu mai există Rege și Regina.

Regina nu capitulează

Unele persoane prudente au și sfătuit-o pe Regina să renunțe la nenumăratele ei deplasări, dar ea le-a răspuns fără drept de replică: „Atita vreme cit sint Regina Romaniei, voi merge pretutindeni prin tara mea cit voi pofti si nu voi sta inchisa in casa din pricina unei cete de rusi galagiosi“. Vizează deci fără îndoială intrerupere spitalele și, cu dureroasă emoție, își aude numele rostit cu recunoștință de muribunzi.

Revenirea primăverii aduce cu ea oarecare destindere. Ziua Națională, 10 Mai, este celebrată în acel an, 1917, cu anumită strălucire, la Iași. Armata îi aclamă pe suverani. Popularitatea Regelui a crescut foarte mult în vremurile acelea grele. În sfîrșit, mai toată lumea a înțeles cit este el de cinstit și de leal.

În iunie 1917, foștii prizonieri de război ardeleni, deveniți soldați ai armatei române după ce fusese eliberată din lagărele austro-germane, îi întîmpină pe monarhi cu prelungite ovații.

În iulie 1917, toate trupele reiau ofensiva. Retragerea rușilor, care refuză să lupte, aduce dezastul, în ciuda primelor succese reputate. Nemții înaintează în părțile Cernăuților care nu sînt prea departe de Iași... Din nou se vorbește de oportunitatea unei plecări a Casei Regale în Rusia pentru a se pune la adăpost de pericolul unei eventuale ocupații a Moldovei. Dar cum? Intr-o Rusie în plină revoluție, o Rusie din care însăși sora Reginei, Ducky, încearcă să scape, fugind prin Finlanda?...

Între timp, generalul Averescu organizează rezistența la Mărășești, unde românii, timp de săptămîni, se vor bate cu strasică vitejie împotriva unor forțe copleșitoare. Onoarea armatei române va fi salvată. În spitale, răniți, ochi în ochi cu Regina lor, cea pe care o numesc „Mama răniților“, o incredintează de devotamentul lor afectuos pe cîmpul de bătăie. La finele lunii august, Averescu este

REGINA MARIA A ROMÂNIEI

(fragment din cartea lui GEORGE OUDARD)

rînd, soldații ruși vor bate în retragere în cursul unei prime ofensive care, totuși, începuse cu succes. După o clipă de deprimare, Regina se redresează și propune să meargă personal la Țarul Nicolae ca să-l implore să salveze țara. Brătianu se opune acestui plan, socotindu-l incompatibil cu demnitatea Coroanei. Take Ionescu însă îl găsește oportun. Discuțiile purtate o epuizează moral. A doua zi, află că Rasputin a fost asasinat... Imperiul Rus e pe cale de a se năru.

La căpătîiul celor răniți

Afară e un frig cumplit, e ger. Pe străzi, în haine zdrentuite, soldați cu obraji supti, cu ochii arzînd de febră; se ivise groaznică epidemie de tifos exantematic. Regina se zbate pentru reorganizarea serviciului sanitar aproape inexistent și deci ineficace față de noul flagel. Aleargă de la un spital la altul. În pofida tuturor greutăților, își continuă opera de ajutorare, cu perseverență și nepărtinire. (...)

Ura împotriva rușilor, asmuțită și de propagandă germană, crește mereu. Trupele rusești, fără chef de luptă, dar cu mare poftă de pradăciune, nu mai combat aproape deloc, dar, în schimb, devorează ultimele rezerve alimentare ale țării. Apare deci foametea. Mai mult, guvernul rus are de gînd să retragă trupele imperiale de pe teritoriul românesc, fără ca ele să fi fost de vreun ajutor pe front. Nimic surprinzător în intenția aceasta, întrucît la Petrograd a izbucnit Revoluția. Țarul este constrins să abdice. Nu mai departe de o lună după aceea, Regina – vara primară a Țarului detronat – va fi în strania situație de a-l primi la prînz pe acela care-i prezentase Țarul cererea de abdicare și de renunțare la tron pentru el și moștenitorul său! Oaspetele nedorit este Gușikov, noul ministru de

de părere că vitejii lui vor putea încă ține piept dușmanului, împiedicîndu-l să treacă. Regina Maria parcure linia frontului și speranța renaște în inima ei. „Situația noastră e oribilă, imposibilă și totuși «sînt» că vom ieși din ea“, îi spune, la începutul lui noiembrie 1917, Regelui, care este profund deprimat, căci Rusia este zdruncinată din temelii în mare viteză. (...)

Regina este pentru rezistența înverșunată pînă la ultima limită și, vehement, declară aceasta generalului britanic pe care l-a trimis vărul ei, Regele George, ca și miniștrilor Franței și Angliei în România, fără să le ascundă și reproșurile, pe care ea, Regina, le aduce Antantei, care a făcut unele greșeli în privința țării ei. Nici gînd să vrea să capituleze: „Ca să fiu smulșă de pe acest pămînt, ar trebui să mi se smulgă toate rădăcinile ființei mele“.

Contagiunea bolșevismului crește. Trupele române sînt constrînse să amenințe că vor trage asupra celor rusești, care, rînd pe rînd, se răscoală. Amenințate astfel, o iau la sănătoasa pe loc. Pe urmele lor, armata română le alungă prin Basarabia. Înainte de asta, însă, la un moment dat, „roșii“ se porniseră asupra Iașilor cu gîndul de a-l ucide pe Rege și pe cei doi fii ai săi.

În atare împrejurări, suveranii împlinesc 25 de ani de căsătorie. „Astăzi, Nando și cu mine mărturisim unul altuia că în ceasul de față, în contra nenorocilor noastre sau, mai bine zis, mutumită lor, ne simțim cei mai temeinici prieteni din lume și sîntem legați de țara noastră așa cum nu e dat multor suverani să fie“, scrie Regina în Jurnalul ei.

¹⁾ Povestea vieții mele, op. cit., vol. III, p. 119

Traducere și adaptare de
COLETTE GHIMPEȚEANU

CEZAR BALTAG

Noaptea de Sîn' Andrei și ritualuri precreștine

Sfântul Andrei, „cel dintîi chemat” dintre apostoli, frate al Sfântului Petru, pescar de meserie ca și acesta, a fost, mai întîi, ucenicul lui Ioan Botezătorul. El a fost cel care l-a chemat pe fratele său, Petru, spunîndu-i: „*L-am găsit pe Mesia*” (Ioan, I, 41). După Cincizecime a propovăduit Evanghelia în Asia Mică, ajungînd pînă în Scythia Minor, la gurile Dunării. E socotit peceata apostolică a creștinismului nostru. Ziua martiriului său, 30 noiembrie, este numită în folclorul românesc „cap de iarnă” și ziua cînd „se coase” riul, adică îngheață toate apele. De altfel, românii au numit prima lună de iarnă *Undrea* (i.e. Decembrie), după numele sfîntului.

Deoarece sărbătorirea apostolului s-a fixat în pragul sau în preajma unei perioade care în calendarul precreștin era una a trecerii (precum și a „crizei” pe care orice trecere o implică) de la toamnă la iarnă, practicile țărănești subiacente legate de ziua de Sîn' Andrei poartă pecetea unei mentalități „cosmice” („păgîne”, cuvînt ce vine, se știe, de la *paganus*, „țaran”), în care textura străveche a ritualurilor cathartice și apotropaice se străvede foarte clar. Aceste practici de iarnă fac pereche bună cu obiceiurile (analizate de noi, deja) legate de sărbătoarea Sfîntului Gheorghe, vîndînd o structură asemănătoare și aceeași funcție, anume aceea de exorcizare a forțelor răului din natură și din om în preajma unei „treceri” (Sfîntul Gheorghe și „mîncătoare” fiind, cum se știe, pragul de primăvară al anului).

„Cap de iarnă”, Sîn' Andrei e socotit la țară „stăpînul lupilor”. De aceea i se „ține ziua”, nu se mătură, nu se dă nimic afară din casă, iar femeile „nu se piaptănă”, căci, altfel, lupii „încep a se pui”, amenințînd vitele și oamenii. (Se străvede aici și o contaminare cu alte două „sărbători” de iarnă, anume „Filipii de iarnă” și „Gădinetul șchiop” sau „ziua lupului”, de pe la mijlocul lui noiembrie.)

Dar caracteristica esențială a sărbătorii de Sfîntul Andrei este asocierea ei cu noaptea cînd bîntuie strigoii, fie vii, fie morți. Cuvînt latinesc însemnînd „vrăjitor”, *striga* a fost foarte productiv în italiană, dînd *strega*, *stregone*, *stregheria*, iar în română *strigoii* și *strigoaică*. În credințele folclorice de la noi, strigoii vii provin dintr-o zămislire nefirească (din legături incestuoase sau la sărbători mari, din părinți necredincioși etc.) sau din copii „înțorși la țîță”, ori al șaptelea, al doisprezecelea copil de același sex etc. Strigoii se nasc cu căta, pe care, dacă moașa îi împiedică s-o mînce, au șansa să nu mai devină strigoii. În schimb, strigoii morți provin din copii care mor cu căta roșie pe cap, care mor nebotezați, din copii înțorși la țîță sau care au plîns în pîntecul mamei, din copii de vrăjitoare, dar, mai ales, „din morții nepăziți” peste care a trecut un animal nefast. Mai pot proveni din născuții cu coadă (sau cei cărora le crește coadă după moarte!), din fermecători, vinduți diavolului, hoți spînzurați etc. (I. Mușlea, O. Bărlea, *Tipologia folclorului: Din răspunsurile la chestionarele lui B.P. Hasdeu*, București, 1970, pp. 244-270; cf. O. Bărlea, *Mică enciclopedie a poveștilor românești*, București, 1976, pp. 382-387). Tichia îi poate face nevăzuți pe strigoii vii; puterea le stă în coadă, iar

după moarte le trece în inimă. Există strigoii de uscat, strigoii de apă (foarte primejdioși), de lapte, de bucate, de foc, de ploaie (care leagă ploaia), de boală etc. Acțiunea malefică a fiecăruia se manifestă în domeniul care îi este propriu: „mîncă inima” celui pe care îl alege, îi bea sîngele și acesta moare, ia mana de la vite și pomi, provoacă secetă etc.

Singurul remediu eficace împotriva strigoiilor în precara de Sfîntul Andrei este usturoiul: oamenii ung cu usturoi ușorii ușilor, cercevelele ferestrelor, crăpăturile din pereți, gurile sobelor, hornurile, apoi melitele și fusurile de la rîșnite, ușile grajdului, creștele, coarnele ori copitele vitelor, iar ei își fac semul crucii cu usturoi sau mîncă ei înșiși, pentru a se feri de strigoii. Există, de asemenea, obiceiul de a se „păzi usturoiul” în noaptea spre Sfîntul Andrei, în dansuri, cîntece, povești „de groază”, care „alungă” strigoii; iar usturoiul „păzit” este folosit peste ana la vindecări, vrăji, farmece etc.

Răspunsurile la chestionarele lui Hasdeu au evidențiat fenomenul curios cunoscut sub numele de „adunarea și bătaia” strigoiilor. În noaptea de Sfîntul Andrei sau de Sfîntul Gheorghe, ridicăți de o putere supranaturală, strigoii ies toți, sufletul lor ia formă de bondar sau de pasăre, călăresc pe

mături, melite, poloboace și se adună la răspîntiile „crucile” pustii ale drumurilor, la „movila Răbii”, la margine de lume, „unde nu crește iarba” și unde, dîndu-se peste cap și reluîndu-și forma omească, încep să bată crinca cu limbi de meliță, coase, raghile, greble, topoare, imblăcie etc. pînă se pocesc și se umplu de sînge, se „încruntă” (de la vechiul sens al lui *cruntus*, i.e. înșingurat), apoi se vindecă pe loc, iar cînd se termină bătaia, bocesc și se împacă. La cîntatul cocoșilor se întorc în grabă, sufletele lor reintră în trup: dacă, între timp, cineva le-a schimbat locul sau poziția, sufletele nu mai recunosc trupurile, zăbovesc ce zăbovesc, apoi pleacă, iar strigoii rămîne mort. În cazul în care n-a survenit un atare accident, înțorși în casă, sloiți de puteri, palizi, „fără să știe ce s-a întîmplat cu ei”, strigoii se pun pe somn, iar a doua zi zac ca după boală. Mai ales la aceste întoarceri de la locul de bătaie există pericolul ca strigoii să intre în case străine, să se încălzească, să bea vin sau să mînce – și de aceea oamenii își ung casele cu usturoi ca să prevină aceste întîlniri nedorite.

Mircea Eliade, în *Istoria credințelor...*, vol. III, § 306, a întreprins o analiză și o apropiere între aceste bătaii nocturne ale strigoiilor și cetele de benandanti care se încăierau cu vrăjitorii „cei răi” (streghe și stregoni) în Italia Evului Mediu. Arătînd, totodată, și deosebiriile dintre cele două scenarii vrăjitorice, Eliade conchidea că „exemplul vrăjitorilor-strigoii la români ilustrează autenticitatea unei scheme precreștine, întemeiată pe călătorii onirice și lupte rituale extatice, schemă atestată în multe regiuni ale Europei”.

Grație arhaismului lor, a demonstrat convingător Mircea Eliade, datele românești sînt de mare ajutor în înțelegerea datelor magiei populare europene.

REVISTA PRESEI

SĂPTĂMÎNA DE HIRTIE

Cronica română (nr. 564), într-o relatare de la Conferința națională a Uniunii Ziaristilor Profesioniști din România (19-20 noiembrie a.c.), insistă asupra acordului dintre Adrian Năstase, prezent la manifestare, și ziaristi, cu privire, între altele, la transparență, la „asigurarea accesului ziaristilor la informații, atît în cele două Camere ale Parlamentului, cit și la alte instituții ale Statului”. Acord încalcă două zile mai tîrziu, prin „Hotărîrea cu privire la înregistrarea și retransmiterea prin mijloace video a lucrărilor Camerei Deputaților”, propusă tot de Adrian Năstase. ● **Adrian Ūrsu**, în **Adevărul** (nr. 1.423), consenmează acest prim act oficial care legitimează cenzura în România după decembrie 1989 și care va duce astfel „la preservarea imaginii fotogenice a domnilor deputați și senatori”. „Vom avea astfel privilegiul de a vedea la Televiziunea națională doar gușile celor din prezidiu. Iar acestea *en face*, nu din profil. Bineînțeles, doar din primele minute, cînd toți sînt vii și nu se scobesc în nas sau dormitează, ca dl. Gherman.” ● Același număr din **Adevărul** anunță ca sigură vestea că, în cel mult două săptămîni, cabinetul Văcăroiu va fi remaniat, potrivit unor surse de la Palatul Victoria. ● **Marin Sorescu** ar urma să fie înlocuit de Mihai Ungheanu (în prezent secretar de stat la același minister). ● **Gavril Iosif Chiuzaian** cu senatorul independent Ion Predescu, iar **Petre Ninosu** se pregătește să revină în Executiv, luînd locul lui Valer Doreanu, proaspăt desemnat în fruntea Consiliului Legislativ”. ● **Publicația Noii Generații, Mișcarea** (nr. 38), susține că nu-și propune să devină o tribună a revizionismului mondial. În schimb, se simte obligată să publice informații care contestă „mitul exterminării evreilor”. ● **Academia Cațavencu** (nr. 46) publică un document din care reiese că **Gavril Iosif Chiuzaian** a fost finanțat de către legionarul dovedit Iosif Constantin Drăgan. ● **România liberă** (nr. 1.420), sub titlul „Opoziția, încotro?”, prezintă o masă rotundă organizată de acest cotidian cu lideri ai Opoziției. **Ana Blandiana**: într-o democrație normală, nu originală, „și Opoziția răspunde pentru ceea ce se întîmplă”. „Dacă ei care, pînă acum, au vo-

tat partidul de guvernămînt nu s-au prezentat (n.n. la recentele alegeri locale), pentru că acesta i-a dezamăgit (...), datoria noastră este să ne întrebăm de ce nu s-a prezentat partea noastră, care în ultimele sondaje depășește jumătate din electorat.” Dacă Opoziția va pierde alegerile următoare, „îi vor considera vinovați pe acei lideri politici ai Opoziției care, prin șicănări și orgolii, o împiedică să funcționeze”. **Sergiu Cănescu**: „Cine are responsabilitatea cea mai mare pentru faptul că publicul nu se prezintă la alegeri? Nu asociațiile civice, care ar fi trebuit să se ocupe mai mult de educația civică, și mai puțin de suportul politic?”. ● Într-un interviu publicat în **România liberă** (nr. 1.421), **Gabriel Lițeanu** declară: „Mi-am depus dosarul de candidatură la secretariatul Comisiei de cultură a Parlamentului. Continuă să se aștepte. Am aflat că nu a fost luat în considerație. Nimeni nu m-a solicitat vreodată în vederea audierii”. Referîndu-se la referendumul inițiat de Sindicatul TVR pentru susținerea candidaților săi în Consiliul de Administrație, **Gabriel Lițeanu** se întreabă: „Ce dovedește faptul că acest referendum nu este organizat de Putere (cum ar fi firesc), ci de un sindicat exasperat? Și ce dovedește, deopotrivă, faptul că rezultatele lui sînt total ignorate în economia deciziei finale, invocîndu-se legi pe care cei care le invocă le încalcă la tot pasul?”. ● O anchetă publicată în **Evenimentul zilei** (nr. 740) încearcă să descopere cauzele crizei de hirtie de ziar. Liderul Sindicatului „Letea” Bacău și președintele Uniunii Sindicatelor Libere din Industria de Celuloză și Hirtie afirmă: „Fabrica are nevoie zilnic de 50 vagoane de masă lemnoasă, iar noi primim doar 15”. USLIH a trimis un comunicat Președinției, Guvernului și Parlamentului, cerînd aprobarea importului de maculatură, ceea ce ar reduce prețul pe tonă de hirtie pînă la aproximativ 30%. Liderul sindicatelor din industria lemnului declară că lipsa masei lemnoase se datorează vinderii acesteia exclusiv prin licitație. Prețul este astfel mărit artificial, neputînd fi plătit de industria lemnului. Pînă la urmă, Guvernul a decis să se importe hirtie de ziar. ● **Cronica română** (nr. 564) anunță că, potrivit relatărilor unor angajați ai ROMTELECOM, nu se aplică reducerile de tarife prevăzute la convorbirile telefonice derulate între orele 18.00-24.00, din cauza lipsei aparatelor care să înregistreze ora convorbirii. ● **Cotidianul** (nr. 280/1.018) titrează pe prima pagină: „Maiorul SPP Vasile Dorel Gabor, acuzat pentru omorîrea studentului din

Frumușanu, este tratat cu blîndețe excepțională de Parchet”. Alături – fotografia părinților lui Andrei Frumușanu, care, la trei ani și două luni de la uciderea fiului lor, așteaptă încă pedepsirea asasinului. ● **Expres Magazin** (nr. 46/223) face bilanțul celor doi ani de guvernare Văcăroiu și prezintă cei 11 miniștri remaniați ai cabinetului său. Mișu Negrițoiu – inițial tatăl reformei, azi consilier la Cotroceni; Petre Ninosu – fost ministru al Justiției, actual ambasador și, în perspectivă, ministru înșărcinat cu relația cu Parlamentul; Ioan Oancea – fost ministru al Agriculturii, ajuns consilier la Cotroceni; Paul Teodoru – fost ministru al Transporturilor, azi consilierul primului-ministru; și lista continuă cu Nicolae Spiroiu, Mihai Golu, Petre Sălcudeanu, George Ioan Dănescu, Andrei Chiriac, Constantin Teculescu, Gheorghe Angelescu. ● **România liberă** (nr. 1.418), sub titlul „Un J.R. român-suedez”, dezvăluie escrocheriile lui Iulian Drulea, devenit **Julian Rosengren** după emigrarea în Suedia și revenit în țară în 1991: 221.000 dolari furați de la Institutul Politehnic București în contul cumpărării de calculatoare; 500 milioane lei escrocați de la Ministerul Agriculturii pentru cumpărarea de motorină; 740 milioane lei luați de la Ministerul Apărării Naționale tot pentru motorină; 620 milioane de la „Geomin S.A.”; 70 milioane de la „Global International”; 65 milioane de la „Rom-KU”. Abia pe 12 aprilie, **Julian Rosengren** este arestat.

Rubrica realizată de
OANA ARMEANU și MARIAN CHIRIAC

Adevărul literar și artistic, nr. 246

- Nicolae Iorga despre unitatea națională
- Ileana Iliescu cere baletului nu doar tehnică, dar și emoție
- Un dramaturg ținut în umbră: Ion Luca
- Carmen Sylva și copiii străzii
- Saul Below despre confrății săi

„Drumul spre pace și securitate comună în Balcani“

În numărul trecut din „22“, Carlos Fuentes amintește că secolul al XX-lea a început și s-a sfârșit cu un război în Balcani. Organizatorii conferinței internaționale „Drumul spre pace și securitate comună în Balcani“ s-au gândit, desigur, să evite simetriile istoriei și tradiția de „butoi de pulbere“ pentru Europa acestei zone. În schimbarea de atitudine a Occidentului față de România, Stephen Fischer-Galati, directorul publicației „East European Quarterly“ (SUA), descrie interesul (exasperant) al Occidentului față de Bosnia și un posibil rol de mediator al României, pe o linie tradițională (Israel/OEP etc.). Temele conferinței (diplomație parlamentară, securitate globală și securitate socială, societatea civilă, media și rezolvarea conflictelor) au fost dezbătute de parlamentari, intelighenție, reprezentanți ai societății civile. S-a făcut remarcă participarea masivă a diplomaților, iar importanța întâlnirii a fost marcată de prezența lui Georgios Papandreu (ministru al Educației naționale din

Grecia) și mai ales de cea a lui Peter Leuprecht, secretarul general adjunct al Consiliului Europei, și a unui observator NATO. Declarația adoptată în finalul întâlnirii se situa în continuarea așa-numitei „Inițiative de Pace de la Lagonissi“. Între 12-13 iunie 1993, Adunarea Cetățenilor Helsinki din Grecia organizase la Lagonissi, în Grecia, o conferință balcanică regională, cu delegați din Albania,

Conferință internațională, București, 17-19 noiembrie 1994

Bulgaria, Iugoslavia (Serbia și Muntenegru), Macedonia, România, adoptând așa-numita „Inițiativă de Pace de la Lagonissi“. Conferința de la București recomandă factorilor politici din întreaga regiune să adopte cele șase puncte cuprinse în respectivul document: 1. atașamentul față de principiile Helsinki; 2. inviolabilitatea granițelor și des-

chidarea lor față de comerțul liber; schimbul cultural și libera deplasare a cetățenilor; 3. refuzul de a folosi mijloace violente pentru rezolvarea conflictelor; 4. recunoașterea drepturilor democratice ale diferitelor comunități etnice și religioase din fiecare țară; 5. folosirea mediatizării internaționale pentru rezolvarea conflictelor; 6. cooperarea între state și societățile civile. În plus, ea prevedea o strângere a legăturilor între parlamentari și presă, crearea unei rețele comune de informații, a unei agenții de știri balcanice, a unui periodic (lunar, bilunar) adresat factorilor politici, oamenilor de afaceri, presă, universitari din afara acestei zone, informind asupra Balcanilor, intensificarea schimburilor de studenți, a programelor interdisciplinare.

Dacă ar fi adoptată de parlamente și pusă în aplicare, această declarație ar asigura într-adevăr o cale spre interdependențe multiple și spre un plus de securitate, a declarat la sfârșitul conferinței istoricul Dinu C. Giurescu. (G.A.)

Referitor la ceea ce se întâmplă acum în Balcani, credeți că o înflăcărare a societății civile cu diplomații poate avea într-adevăr impact asupra soartei războiului?

Eu apreciez ca foarte pozitiv faptul că societatea civilă, organizațiile non-guvernamentale se interesează de pacea și securitatea din această zonă. În acest cerc se vorbește aceeași limbă – a păcii, nu a războiului, iar societatea civilă este un aspect esențial al oricărei democrații. Pentru a avea un impact real, concluziile întâlnirii de la București trebuie, bineînțeles, purtate mai departe, către zonele diplomației, guvernelor, parlamentelor. Uneori, guvernele sînt prizoniere fie propriilor concepții, fie diplomației, iar într-o înflăcărare ca cea de aici, se cuvine menționată moderarea cu care s-au discutat chiar problemele explozive.

Credeți că pericolul războiului este legat de deteriorarea situației economice în unele țări aflate în tranziție?

Desorii se vorbește despre fenomenele periculoase (naționalismul agresiv), însă mulți dintre cei ce vorbesc despre ele le descoperă doar la vecini. Dar ele există peste tot, și peste tot trebuie combătute – nu doar în Balcani, ci și în țările noastre occidentale. Căutarea identității nu poate fi redusă doar la identitatea etnică, pentru că ea e alcătuită din multe componente (culturală, religioasă, educațională, socială etc.). Căutarea identității este un fenomen frecvent mai ales în țările foste comuniste, unde au dispărut certitudinile pe care le dădeau vechile regimuri. Aici, mulți comuniști s-au convertit la ultranaționalism; nu-i de mirare, de vreme ce extremismul este o altă formă de colectivism. „Tu nu ești nimic, poporul tău este totul“, spunea un slogan nazist, care, ca toate ideologiile de acest tip, nega individul. Desigur, aspectul economic este important în hrănirea extremismelor, deteriorarea calității vieții este în favoarea lor – dar cauzele nu se rezumă doar la atât. Învățarea greșită a istoriei, vehicularea prejudecăților prin intermediul ei, obișnuința de a-l privi pe celălalt ca pe un dușman cer o atenție specială, pe care Consiliul Europei este pregătit s-o aibă. Lecția fostei Iugoslavii ne-a învățat și că un factor important în favoarea războiului riscă să fie presa, care poate vehicula ura, prejudecățile.

În acest moment, deși situația internă nu ar justifica-o, Puterea actuală din România pare să fie privită cu ochi mult mai buni de către țările occidentale. Opinia publică românească se teme că putem ajunge la fel ca pe vremea lui Ceaușescu, cînd regimul dur din țară nu era cunoscut și luat în seamă de factorii de decizie occidentali.

A desacraliza națiunea și a denaționaliza religia

– Interviu cu PETER LEUPRECHT, secretar general adjunct al CONSILIULUI EUROPEI, realizat de Gabriela Adameșteanu –

Situația era, în parte, și atunci cunoscută, dar exista un calcul puțin cinic al Occidentului, de a-l sprijini pe Ceaușescu pentru a slăbi URSS. Se știa însă de către cei avizați că relația independentă era contrabalansată de un regim interior dur. De pildă, eu știam. O Românie stabilă este însă în interesul românilor – și, oricum, situația de acum este infinit mai bună decît înainte. Apoi Consiliul Europei urmărește foarte atent situația, ca să vadă în ce măsură România își respectă angajamentele. Considerăm, de pildă, că democrația locală este importantă și ne preocupă autonomia locală, situația primarilor, aceste demiteri și demisii prea numeroase, absența legislației etc. Nu-i vorba doar de autonomia locală în contextul minorităților, ci este vorba despre descentralizarea care poate asigura funcționarea democratică în orice tip de comunitate. În timpul lui Franco, Spania era un stat foarte centralizat. Secretul democratizării ei a fost dezvoltarea autonomiei locale, care a transformat-o într-un stat aproape federal.

Ce credeți despre mult discutata prognoză a lui Samuel P. Huntington despre mileniul următor? Ea pare să contrazică imaginea unui viitor european „luminos“.

Sper că istoricul Samuel P. Huntington nu va avea dreptate în mult discutatul său articol „Șocul civilizațiilor“, ar fi trist să asistăm în mileniul următor la exploatarea culturilor și a istoriei în scop războinic. Tendințe integriste există nu doar în islamism, ci și la creștinism (secte protestante în SUA). Există și un fanatism extremist evreiesc, ortodox etc. De obicei, Occidentul are nevoie de un dușman, și acum, în lipsa Imperiului Rus, pare să-l fi identificat în Islam.

Cît va mai dura războiul din fosta Iugoslavie?

Nu sînt profet, iar despre războiul din fosta Iugoslavie am la ora actuală mărturie foarte pesimistă ale bosniacilor; ei cred că războiul se va intensifica. Sînt la fel de *mal à l'aise* în ceea ce privește baza pe care se caută pacea ca și prietenul meu Václav Havel; a

diviza un stat multinațional pe linii etnice nu mi se pare o soluție. Înseamnă să acceptăm că pacea s-a realizat prin purificare etnică. N-a trecut totuși prea mult timp de cînd, în Parlamentul Consiliului Europei, lordul Owen a declarat că niciodată nu ar trebui acceptat ce s-a realizat prin forță și purificare etnică. O asemenea pace pune în discuție bazele pe care vom construi Europa. Preponderența factorului etnic duce la periculoasa confuzie între democrație și etnocrație.

De fapt, ce poate face în fosta Iugoslavie Consiliul Europei?

„Nu sînt un eurocrat, un aparatcic european“, a spus, zîmbind, Peter Leuprecht în discursul pe care l-a ținut în prima seară a conferinței de la București. Cei care au avut ocazia să vorbească cu el, păstrează în amintire calitatea inteligenței sale discrete și umane, tactul său surizător. Austriacul Peter Leuprecht, născut la Salzburg, în septembrie 1937, iubește muzica și a făcut, după studiile de drept, carieră la Consiliul Europei, ca Secretar cu drepturile omului. Din 1993 este ales Secretar general adjunct al Consiliului Europei, funcție pe care o va deține pînă în 1998.

Avem în vedere proiecte foarte concrete, apropiate de cetățean. A desacraliza națiunea și a denaționaliza religia mi se pare foarte necesar, pentru că e foarte periculoasă combinația celor două. Ortodoxismul a câștigat, de pildă, teren și în Grecia, ca și naționalismul. Marxismul avea o parte profetică, cerea o adeziune totală, utiliza ritul excluderii – era tot un fel de religie, o religie contra omului.

Cum credeți, de fapt, că vor evolua lucrurile în zona Balcanilor, cu atîtea posibilități de conflict? Cum s-ar putea consolida pacea?

Nu pot da asigurări că Balcanii vor ajunge o regiune a păcii, dar știu că, dintr-o asemenea diversitate de etnii și limbi, cheia înțelegerii este să accepți diferența, să-l accepți pe celălalt. Un stat etnic pur este o aberație.

Un alt pericol în această zonă poate veni de la eventuală recompunere, sub altă siglă, a Uniunii Sovietice.

Nu cred că se poate recompune Uniunea Sovietică, Rusia continuă să fie o mare putere, periculoasă este însă aici delicvența statului și a puterii statale. A dezvoltat democrația este singura cale de a înlătura pericolul.

În discursul pe care l-ați rostit anul trecut, la conferința de la București din 18-20 noiembrie 1993, avînd aceiași organizatori, ați vorbit despre un triplu deficit al Europei actuale (de gîndire, de sens al direcției și al valorilor fundamentale). Ați putea numi, „în același spirit al unei critici și autocritici constructive“, unele erari care să explice întoarcerea postcomunistilor? Instituțiile europene au intuit căderea comunismului și au pregătit tranziția țărilor comuniste?

Nu. S-a crezut că dictaturile comuniste au să mai dureze. Aproape nimeni nu a prevăzut căderea Imperiului Sovietic. Cred și că țările occidentale ar fi trebuit să fie mai solidare cu cele din Est. Și – ca să-l citez pe prietenul meu Geremek – nu ar fi trebuit să fie neglijată politica socială. Sigur, trebuia trecut la economia de piață, numai că în unele țări costul s-a dovedit prea dur. Ignorarea dimensiunii sociale poate pune în discuție întreaga tranziție.

Există în România credința că sferele de influență continuă să existe și că România a rămas încă în sfera de influență rusească. Ce credeți, ce știți despre acest lucru?

Cred că este necesară o discuție foarte serioasă cu Rusia, referitor la acest subiect – ca și la afirmațiile despre „străinătatea apropiată“. Mai este nevoie de o clarificare din partea Rusiei – pentru că despre o diviziune antistorică, anticulturală ca cea de la Iași nu mai poate fi vorba.

O scurtă informare

Pe 5-6 noiembrie, Ministerul Culturii francez a organizat la Paris colochiul internațional „Europe horizon culture, cinq ans après la chute du Mur”. După cum lasă să se înțeleagă și titlul, manifestarea a avut ca temă a dezbatelor locul pe care îl ocupă cultura în Europa, la cinci ani de la căderea Zidului Berlinului. Vizată, de fapt, a fost cultura Estului, privită în sine și în cadrul raporturilor sale cu cea occidentală. Prin urmare, colochiul a avut ca invitați o serie de reprezentanți ai culturii din fostele țări comuniste.

Premise

După ce manifestarea a fost deschisă de Jacques Toubon (ministrul Culturii din Franța), și după ce a avut loc o dezbatere comună, pe teme generale, activitatea a fost împărțită pe „atelieri”: Muzică-teatru, Carte-bibliotecă-archiv, Artă contemporană, Cinema-audiovizual, Finanțarea culturii.

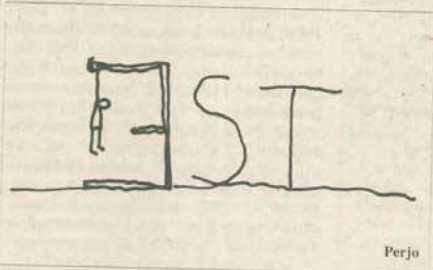
Problemele care au constituit punctele de plecare ale discuțiilor au fost multiple: „Starea și rolul culturii în Est - recul sau înflorire?”, „Statutul intelectualilor și al artiștilor în Europa Centrală și Orientală”, „Consecințele deschiderii pentru schimburile culturale între Est și Vest”, „Va putea supraviețui spectacolul teatral în Europa de Est?”, „Cum poate fi salvată artelea?”, „Cenzura economică a succedat cenzura ideologică?”, „Cum poate fi finanțată cultura?” ș.a.

Din România au fost invitați la acest colochiul Gabriel Liiceanu (care împreună cu Bernard Pivot a prezidat atelierul Carte-bibliotecă-archiv), Nicolae Manolescu, Mircea Martin, Ion Caramitru, Mariana Celac, Radu Toma. Celelalte țări est-europene au contribuit și ele cu oameni de cultură din domeniul diferite.

Veșnic repetența României

După cum se observă, s-au întrunit mai toate condițiile pentru reușita acestui colochiul: o tematică incitantă, căreia i s-a alăturat un grup format din virfuri ale culturii din Europa de Est.

Ceea ce a ieșit din calcule, însă, se pare că au fost diferențele de mentalitate. Încă de la prima dezbatere generală s-a observat că, pe lângă discre-

Perjo

panțele între punctele de vedere ale esticilor și ale vesticilor (discrepanțe explicabile și, deci, previzibile), au apărut unele (și deloc neglijabile) în sinul taberei răsăritene. România și Rusia, de exemplu, au ridicat o serie de probleme (printre care obsesia blocajelor culturale era pe prim plan) care nu au fost ridicate de celelalte părți. După cum observa Nicolae Manolescu, dacă acum doi ani, la un colochiul asemănător la care a participat, cei din Est vorbeau aceeași limbă, acum, în schimb, ajunseseră să nu se mai înțeleagă. Țări ca Polonia, Cehia, Ungaria sînt confruntate acum cu probleme care sînt mai degrabă cele ale lumii occidentale. În domeniul cărții, de exemplu, dacă, în cazul țărilor mai sus amintite, rețelele de difuzare au fost privatizate și gradul de finisare a cărții este de tip occidental, în România, Albania, Bulgaria, realitățile sînt de o cu totul altă natură. Dezmembrarea sistemului centralizat de editare, de distribuție și de comercializare, dezmembrare care nu a fost contrabalansată de o reală privatizare la toate nivelurile, a avut consecințe dramatice. Lanțul cărții s-a dezarticulat și ruptura s-a produs în primul rînd în zona difuzării. În consecință, locul de vînzare privilegiat în cazul acestor din urmă țări este taraba. La această chestiune trebuie adăugate și calitatea proastă a obiectului carte, dar și rolul dezastruos al inflației și, nu în ultimul rînd, sărăcia populației.

O altă diferențiere între țările estice s-a înregistrat în domeniul patrimoniului. În Rusia, de exemplu, în urma presiunii din partea unor scriitori, s-a reușit smulgerea de la KGB a documentelor și a manuscriselor confiscate în vremea lui Stalin. S-au putut, astfel, reînțege operele unor scriitori ca Mihail Bulgakov sau Boris Pasternak; în plus, s-au publicat și dosarele anchetelor sau ale torturilor scriitorilor vînați de regimul stalinist. Acest demers este cit se poate de normal și de necesar.

Bilanț festiv și cultură

Colochiul
„Europe horizon culture, cinq ans
après la chute du Mur”,
Paris, noiembrie 1994

După cum am început să ne obișnuim, România, din păcate, este printre repenții și la acest capitol. În ciuda apelurilor făcute de numeroși oameni de cultură (Gabriel Liiceanu, de exemplu, a cerut în două-trei rînduri înapoierea corespondenței Cioran-Noica și a jurnalului lui Noica - documente confiscate de către Securitate în 1959, la arestarea acestuia din urmă), instituțiile vizate au rămas mute și nevăzute, așa cum le cere statutul lor de funcționare (despre surzenia este impropriu să vorbim).

Diferențele pe care le semnalăm au reieșit în primul rînd din discursurile celor prezenți - pe de o parte cele ce aparțineau reprezentanților din Cehia, Polonia, Ungaria, pe de altă parte luări de cuvînt ca ale regizorului rus Pavel Larginin, ale lui Nicolae Manolescu sau ale lui Ion Caramitru. Este cit se poate de evident faptul că Europa de răsărit nu mai reprezintă un bloc.

Economie de piață, subcultură și cultură

În cele din urmă, polemicele s-au structurat în jurul a două idei. Prima a fost aceea a raportului dintre cultură și economia de piață. Mulți o incriminează pe aceasta din urmă. Numai că, după cum afirmă Nicolae Manolescu, „de vină nu este economia de piață ca atare, ci faptul că nu avem o economie de piață. Pentru a putea vorbi de o adevărată economie de piață, patronul de editură - Liiceanu, de pildă - trebuie să aibă control și asupra hîrtiei și a manoperei. Și vesticii au economie de piață și nu au astfel de probleme”. O a doua chestiune în jurul căreia s-au organizat discuțiile a fost pierderea importanței pe care literaturile estice le-au avut în ochii Occidentului pînă la căderea Zidului. După ieșirea de sub dominația comunistă, s-a produs în cultură un fenomen cu dublu sens: dinspre Vest înspre Est a venit subcultura („Publicul, obișnuit în trecut cu un acces cvasi-gratuit la cultură, se derobeză sau se întoarce spre produsele culturale de larg consum” - „Le Monde”, 8-9 nov. 1994); în schimb, fenomenul pătrunderii culturii dinspre Est spre Vest este închis - și aceasta pentru că a căzut miza, nu mai sîntem interesați. „S-a ajuns la o colonizare a Estului de către Vest pe plan subcultural și la un anumit dezinteres al Vestului față de Est în planul culturii”, afirmă N. Manolescu.

MITINGUL-SPECTACOL AL ALIANTEI CIVICE

La cinci ani de la Revoluție

Vineri 25 noiembrie a.c. a avut loc la Sala Palatului din București un miting-spectacol organizat de Alianța Civică. Destinat sărbătoririi a cinci ani de la Revoluție și a patru ani de la înființarea Alianței Civice, mitingul a reunit personalități ale vieții politice și participanți activi la Revoluție și la mișcarea civică: Corneliu Coposu, Ana Blandiana, Gabriel Andreescu, Emil Constantinescu, Constantin Ticu Dumitrescu, Adrian Dumitrescu - președintele Asociației „21 Decembrie”, dr. Nicolae Constantinescu, Varujan Vosganian, Alina Grigorescu - cea mai tânără vorbitoare de la balconul Pieței Universității, azi studentă și membră a Tineretului AC, Laurențiu Lacrămă - președintele filialei Timișoara, Florin Diaconescu - președintele Federației Naționale a Educației (afiliată Confederației Sindicatelor Democratice din România), Valerian Stan - ofițer al Armatei Române înainte de decembrie 1989, actual membru al AC și al Asociației pentru Apărarea Drepturilor Omului - Comitetul Helsinki ș.a.

Sala Palatului s-a dovedit neîncăpătoare pentru miile de participanți, astfel încît a fost nevoie să se instaleze un difuzor la una din intrări pentru cei rămași afară.

Discursurile au stat sub semnul întrebării formulate de Ana Blandiana în cuvîntul de deschidere: „Ce e de făcut ca să trăim omenește?”. Corneliu Coposu a spus că acea adunare „nu e un sfat de bucurie, ci un sfat al deznădejdiei. La cinci ani de la Revoluție vedem că idealurile pentru care s-au sacrificat martirii sînt călcate în picioare”. În opinia domnie sale, singura soluție pentru democrație și pentru abordarea unui drum spre normalitate este Regele Mihai.

Alina Grigorescu, amintind sacrificiile tinerilor din decembrie 1989, a declarat: „Puteți avea puterea, domnule Iliescu, dar sufletul nostru, al tinerilor, al golanilor, nu-l veți avea niciodată!”.

Sala scanda: „Jos Iliescu”, „Asasini!”, „Regele Mihai!”, „Unitate!”.

OANA ARMEANU

„Sora mai mare”, Franța

Cu toate că a fost benefic în sensul îmbogățirii experienței, colochiul parizian a trecut puțin pe lângă scopul care ar fi trebuit să fie cel al unei asemenea întîlniri. „A plecat de la o idee decidentă și a fost organizat mai degrabă fastuos decât eficient”, observă Nicolae Manolescu. Discuțiile au fost deseori gratuite, pe de o parte, iar, pe de altă parte, a existat senzația că intervențiile au ținut seama de niște roluri care au fost distribuite de dinainte. Cu toate acestea, după cum ține să precizeze Mircea Martin, Ion Caramitru a susținut un rol remarcabil, pe care l-a conceput el însuși.

În cadrul colochiului s-a ajuns la concluzii de tipul: „guvernele țărilor respective trebuie să-și dea concursul în sprijinul culturii” sau „mecenatul trebuie încurajat”. Mai interesant, se pare, era dacă se avea în vedere întrebarea „ce e de făcut, știut fiind faptul că guvernele nu-și acordă sprijinul și mecenatul nu există?”.

De bună seamă, țările mai mici așteaptă sfaturi de la „sora lor mai mare”, Franța. Oamenii de cultură din aceste țări mici trebuie să se resemneze și, de exemplu, un Gabriel Liiceanu trebuie să se simtă onorat că a stat lângă Bernard Pivot (cu toate că, în paranteză fie spus, frivolitatea lui Pivot nu prea reimează cu seriozitatea lui Liiceanu).

„M-am bucurat - afirmă Mircea Martin - că Franța, care a investit foarte mult în cultura din Est și în cea românească în special, a avut inițiativa de a întocmi un asemenea bilanț. Pe de altă parte, prezența unei vedete ca Pivot mi s-a părut fără nici o eficiență în ordinea discuției noastre. Au lipsit oamenii importanți din Ministerul Culturii franceze, de la «Centre National des Lettres» (care acordă subvenții etc.). Ceea ce s-a căutat a fost o reprezentativitate de paradă, mai mult decît o examinare aplicată”.

Nicolae Manolescu este resemnat: „De eficiență, oricum, nu putea fi vorba, pentru că relațiile sînt individuale, iar aceste relații nu puteau fi deblocate de un colochiul”.

Noi sîntem români și unici

În cele din urmă, sîntem datori să observăm totuși disponibilitatea Occidentului de a se deschide către cultura Estului, disponibilitate probată de acest colochiul. Apoi, după cum menționa Gabriel Liiceanu, România a avut parte de un tratament privilegiat în cadrul acestei întîlniri (chiar dacă ar fi să luăm în considerare doar faptul că din România au fost invitate șapte persoane, pe cînd din celelalte țări numai două-trei). De remarcat este că francezii și-au luat ca parteneri nu reprezentanți ai Ministerului Culturii din România, ci pe cei care reprezintă cel mai bine cultura românească: Gabriel Liiceanu, Mircea Martin, Nicolae Manolescu, Ion Caramitru etc. Din celelalte țări, în schimb, au fost invitați directori de ministere și miniștri. „Francezii au cunoștință de distanță existentă între cei care fac cultură și cei care o administrează, distrugînd-o”, remarcă Gabriel Liiceanu. Se pare că iarăși ne aflăm pe o poziție singulară în raport cu celelalte țări foste comuniste; iată că originalitatea ne caracterizează pînă la capăt. „În nici o țară din Est nu există în funcții de conducere a culturii omologi ai lui Ungheanu și Păunescu”. (Gabriel Liiceanu).

CEZAR PAUL-BĂDESCU

Scriam în numărul trecut despre reductibila capacitate a lui Virgil Nemoianu de „aspirare a omenescului”: curiozitate, sagacitate, har al formulei pregnante, lipsă de prejudecăți în etalarea elementelor inconfundabile, nu o dată la un pas de impudoare și... „amestec în treburile (viețile) interne” ale exponatelor prinse în insectar sau cufundate în formolul memoriei. Un psiholog hachitos îi acuza aceste calități ca menite să ascundă vidul sufletesc, un gol de personalitate ce-și populează cu măști carnavalescul interior, derulat în absența amfizionului. Numai că psihologia lui Nemoianu tocmai așa ceva revela: un amfizion cinic („pur și simplu mă mișcam cu suplu cinism în societate”), egal cu sine în afecțiune, dar și în folosirea cu profit a relațiilor umane, aliaj de generozitate și fariseism, de flegmatică acceptare a convențiilor și cult pentru obiectivitate. Nu poți să-i ceri idealism unui realist angajat firesc și deplin în ascensiunea socială și nici „mistica prieteniei” – unui temperament dedicat total regulilor jocului, în carieră, principii și raporturi interpersonale.

Umanul nu va fi, deci, la Nemoianu, învăluit în duioșii romantic-reflexive, ci demontat la rece, studiat îngerește, incipociat cu fraze tăioase și precise într-un inventar gândit și utilizat exclusiv pragmatic, niciodată cultivat ca reverie sterilă. Iată de ce am acordat o atenție specială tipologiei cuprinse aici: obiectivitatea face ca figurile să reprezinte nu atât o suită de psihologii asumate în numele eului receptor, ci o galerie reprezentativă pentru o epocă, o breaslă, o sumă de mentalități.

Familia.

Înfringerea unei lumi

Chiar și familia, tatăl, mama, frații, bunicii, rudele colaterale – rezumă o istorie; uneori incercările sunt abraacadabrante, simpla mixare socială oferă materie succulentă sociologului. Cu mare regret ne rezumăm la două figuri.

Născut în 1908, avocatul Virgil Camil Nemoianu avea un stil „mai curind american decît românesc”, „era convins că în România e nevoie de accelerare schimbării civilizatorii și plin de dispreț față de tradiționalismele rurale. Pentru tatăl meu, catolicismul, care altfel nici nu-l atrăgea, nici nu-l interesa, era pur și simplu o forță civilizatorie și intelectuală necesară românilor”. Susținător al lui Iuliu Maniu, avocatul Nemoianu ar fi fost în America „un post-rooseveltian al stîngii capitaliste și cosmopolite”. Era „un fanatic al unei meritocrații fără limite”, savura „viața Bucureștiului interbelic, iubea luxul tolerant și diversitatea multicolor-tihnită a orașului. În anii mizeriei lui din anii cincizeci repovestea cu deliciu opelele de la „Dragomir”, de la „Capșa” sau mai știu eu de unde”. Exponent tipic de clasă, deci. Iată-l după 1949, ieșit din cele „vreo șase luni de investigație sub arest pentru bănuiala că ar fi sabotat livrările către Armata Roșie”, „osînd să nu se mai angajeze în competiție cinstită, împiedicat să-și exercite sau să-și merite rolul de patriarh, de șef de trib, de binefacător al altora, care i se părea tîlcul ultim și suprem al existenței sale ca bărbat”. Era chemat periodic la Securitate „pentru surplusuri de anchetă”, își păstrase „tonul sfidător, de deluă minios, mania luminii și a luminosului, a ferestrelor largi, a aerului proaspăt și abundent”, dar contemplînd, în camera de baie, vestigiile firescului de odinioară: „sticle goale de Odol, Nivea, Gillette. Primele mele ieșiri în străinătate erau însoțite de sistematice cereri de a aduce săpunuri, paste de dinți, lame de ras și altele de acest fel: lor li se părea că acesta e primul

punct pe ordinea de zi a unei reluări a normalității”. Toate aceste detalii (cravatele tatălui, cele două blănuri „istorice” ale mamei etc.) menite să „proptească demnitățile socio-economice” a unei generații umilite cu sistem („deveniseră hirciogi stringători, calculați, maeștri ai înmagazinării bine-cugetate”) spun mult mai direct istoria comunismului decît orice tratat rece în domeniu. (În paranteză fie spus, pentru mine unul, dialogul mut, din priviri, purtat cu un vechi ilegalist prin 1988, cînd i-am văzut rafturile bibliotecii goale de cărți și umplute cu pungi de zahăr, făină, orez și mălai, a făcut cît o sută de tomuri de politologie savantă!)

CRONICĂ DE CARTE

II

Dan C. Mihailescu

Un om fericit

Virgil Nemoianu, Arhipelag interior. Eseuri memorialistice (1940-1975). Editura Amarcord, Timișoara, 1994, 515 pag., 3.500 lei

Romulus Boldea (1884-1970), bunicul pe linie maternă, a trăit întotdeauna la Borloveni Vechi, pe Valea Almajului, a făcut armata prin Croația, Dalmăția și Bosnia cu regimentul de artilerie Prinz von Sachsen-Weimar, a fost „aderent loial al Partidului Național”, atașat de gruparea Goldiș-Goga, apoi averescan, perfect bilingv (germană, română), idealizînd Viena tineretului, tradiționalist dar tolerant, filistin și tabietliu, arestat între 1953-1956 și degradîndu-se cu demnitate, așa zice. Tînărul care se poza la 1907 „alături de tinere doamne trupeșe, purtînd pălării mari în localități balneare mondene: Abbazia, Ragusa, Bocche di Cattaro”, care ciștiga curse de obstacole la călărie în 1911, moare în 1970 după ce căzuse în patina băuturii („ceea fără rușine prin sat, de la țărani”) și „vîna muște cu bătoarele de șirmă capitu pe care vădea o grijă specială”. Capitolele Familia mea, Portret de bunic și Sfîrșit de veac în Caransebeș sînt, de altfel, pline de asemenea destine cu calități de crochiu de epocă.

Marele insectar

Punctarea aluzivă are la Virgil Nemoianu adeseori efecte devastatoare. În zece rînduri se recompune în subtext genealogia morală a unui întreg segment social, chiar și cînd autorul nu intenționează așa ceva, cum e cazul micului comandant de pionieri Manas Hraci din anii '50 („...”) arhitect emigrat în California și figură de frunte acolo, alături de frațele său, dirijorul, a comunității româno-armenești”. Atît – și este de ajuns pentru a deschide dosarul drepturilor alogenilor de după 1947, paralel cu cel al primului val de emigrări de la (și după) 1960. La fel, în două pagini (148, 149) și citeva personaje co-locatate, se rezumă ecuația socio-politică a unui strat uman de largă cuprindere în anii '50: „mi-l amintesc pe Sașa Killinsky, dolofan și pistriuat, pasionat de pescuit, nu prea grozav ca elev, mai tîrziu, după ce a plecat în Israel, s-a îngrășat mult. Irina Pistiner, cam de vîrsta mea, fată serioasă și tacticooasă, a emigrat curînd cu toată familia. Roxana Petrescu, vivace și frumoasă, a emigrat

și ea cu familia în Franța. Puiu Zink era un pasionat al iepurilor de casă și al porumbeilor voiajori. Odată, prin 1952, cînd se întocmea o nouă constituție, s-a trecut, cum era obiceiul, prin mascarada „consultării oamenilor muncii”. S-a ținut și o ședință de cartier; o conducea chiar doamna Zink, care o vreme s-a prefăcut că e mare partizană a noului regim. La acea ședință, Puiu Zink a luat cuvîntul, spre jena mamei sale, cerînd un amendament: instituirea unui minister pentru protecția animalelor mici de casă. Mai tîrziu, spre 30 de ani, au plecat în Germania, înții Puiu, apoi și Bebi (...).”

La fel, din punctarea citorva trasee biografice ale colegilor de la Liceul „I.L. Caragiale” (Alain Herskovits, cu franceza lui perfectă (Alain Paruit, n.n.) și cu aura rudelor bogate și comuniste din Apus, Ervin Bugod, despre care aveam să citesc în Time prin 1983 că se numără printre tinerii care revoluționează arhitectura israeliană, Nucu Agatstein, mai tîrziu om de afaceri canadian etc.) se poate recompune, cum s-a spus, tabloul antipodic al Scriinului negru. Elocvent e și cazul lui Andrei Bratu, nepotul rectorului ieșean Traian Bratu, emigrat în Germania, „unde aveau rude și ceva bani de la o moștenire (erau înruțiți cu familia Siemens chiar, dacă nu mă înșel)”.

Virgil Nemoianu

Economia explicitării are efecte variat-profitabile și în cazurile lui Papa Spiegel, administratorul de la Contemporanul anilor '60 (p. 304), Andrei Cădere, fiul ambasadorului, care „traia de foarte mulți ani într-o mizerie sinistră, la marginea foamei: supraviețuia interlop prin figurație la turnările de filme, prin muncă fizică pentru artiști plastici”, sau Nicolae Balotă („cu politetea onctuos-iezuită” și „comportarea neplăcută la procesul Negoiteșcu”).

Totuși, nu aluzivul este nota caracteristică aici. Ca să înțelegem valoarea documentației umane realizate de Virgil Nemoianu, e nevoie să citezi în trombă. Rafala de tipuri sper să-mi

disculpe, grație preciziei portretistice a autorului, excesul expozitiv: I. Negoiteșcu, ieșit din închisoare și repus în drepturi: „S-a instalat somptuos într-un apartament de două camere din Piața Senatului, prinzea la familia Zlotescu, și-a făcut biblioteca fistichiu, dintr-o sticlă groasă, a cumpărat covoare și candelabre. A făcut generoase cadouri, cărți, bijuterii, la femei ca și la băieți (la aceștia uneori șantajat). Era intens curtat de femei: Miriam Marbé (ca și, înainte, Iulia Soare), fiica adolescentă încă a lui Aurel Stroe (...); G. Ivașcu: „profesionist adevărat, ziarist de primă mînă, cu apucături cinic-boierești, dar omenos din fire, bea intruna whisky și fuma țigări străine, a scos, ajutat de Dan Zamfirescu, o istorie a literaturii române”; Dan Hăuică: „snob, afectat, oacheș și languros, era un om de bune intenții, cu autentică dragoste de cultură, cu ascuțite politici; își dădea seama că în alte împrejurări ar fi fost un bun social-democrat sau măcar eurocomunist; după 1989 a fost un perfect frontist. Era căsătorit cu Cristina Izbănescu, fiica germanistului, veche prietenă a mea, urîtă, dar admirabilă camaradă, simpatice și solidă; am auzit că fetița lor ar fi fost mult răsfațată de ei”; Mircea Malița: „om cu bune intenții de raționalizare și modernizare. Fiu de protopop, om de bună tradiție ardeleană, sincer de stînga, ridicat pe lingă I.G. Maurer. N-am putut înțelege de ce mulți evrei nu-l aveau la inimă pe acest om în care nu exista nici o uncie sau fibră de rasism”; Mihai Șora: „nu făcea mai nimic (era consilier al lui Malița în 1970-1972, n.n.), dar avea influență asupra Ministrului, așa că l-am curtat intens”; „Tăcut, se retrăgea în explorările lui lăuntrice, rar puteai să-l scoți din ale lui. (Spăla în cadă rufe la familie, pentru a putea da friu liber cogitațiilor interioare.)”; Dinu Pillat: „casa lor joasă, plină de obiecte în stilul folclorismului afectat-eterat-nostalgic al anilor '20”; Al. Paleologu: „pentru că-l plasasem pe un postment prea înalt, am fost mai tîrziu dezamăgit de el: notele de frivolitate și de cabotinism nu-i lipseau acestui om cultivat și elegant”; Adrian Păunescu: „Teoria mea a fost și a rămas că metamorfoza lui, identificarea lui crescînd cu regimul au fost consecințe psihologice ale vîrstei sale americane; el a devenit curtean măscărici dintr-un soi de disperare și auto-dispreț, își pedepsea eșecul și-și căuta o altă justificare a vieții (sau doostoevskiez eu prea mult aici)?” – da, n.m. DCM); Edgar Papu: „micuț, delicat, mustind de idei și asociații. Poate că e totuși cazul să spun că «protonismul» fusese pentru Papu, inițial, pur și simplu una din infinitele lui teorii semi-jucașe, dar că a acceptat «traducerea» brutal-utilitară a cohortelor care s-au pus sub semnul lui rămîine totuși o ineleantă și o vinovăție”; Mircea Ivănescu: „avea o faconță inexhaustibilă și lecturi care se întindeau la nesfîrșit în toate direcțiile, o viziune occidentală a lumii și o tristete adîncă, dulce-anxioasă, toate stropite din belșug cu auto-ironie și cu amarică poftă de chef. Consuma cantități enorme de alcool și părea să cunoască toată lumea literară a capitalei. Zvonuri șoptite zburau de colo-colo despre ciudăniile sale sexuale, despre o legătură de scurtă durată cu Nina Cassian, despre traumatismul provocat în tinerețe de sinuciderea unui frate, despre dependența maternă în care s-ar fi aflat multă vreme”; Mihai Nasta: „lungan și slăbănog, miop și snob, un erudit locvace și fantast, era o imensă plăcere să peripatetizăm cite o seară, sau să mă tolănesc pe divanul din odaia lui doldora de cărți”; Matei Călinescu: „om cultivat și echili-

brat, cu eleganță mintală de tip occidental, un liberal umanist, totuși nu prea creator sau original, și mai cu seamă parcă legat conformist de sistemul oficialităților literare. Cu zîmbetul lui ambiguu-misterios, cu semnul bizar al unui deget scurtat, imi crea indoieli, confirmate adesea și de oamenii care-l cunoșteau mai de mult, și mai bine, și pe care el însuși, aflam eu amuzat, îi socotea prieteni de nădejde". **Nicolae Manolescu:** „inzeștrăat cu inteligență ascuțită și cu demnitate grațioasă și tenace în fața adversității, un stil subțire-magisterial. Scriind aceste rânduri (1992), mă întreb dacă în adevăr, așa cum sper, Niky va reuși să ajungă un Guizot al României"; **Sânziana Pop:** „corp de zeiță nordică. Era în Pupica ceva mai popular, ambițiile și orientările ei păreau naționale, nu cosmopolite. A și ajuns prozatoare și jurnalistă de incontestabilă celebritate, căsătorită de mai multe ori"; **Mihai Zamfir:** „bursucos, oacheș, cu fața lăisă și (încă de atunci) cu un soi de afectată eleganță în maniere și în vestimentație, romanist complet, om de ispravă, de muncă constructivă"; **Sergiu Andon:** „pseudonimul meu literar, cum îl poreclea Serghei Celac, care-i folosea ocazional numele spre a publica cîte ceva în reviste utemiste. Mai tîrziu, tinăr procuror în ascensiune" (v. p. 198); **Valentin Silvestru:** „figură nocivă: se stropea abundant cu colonie ieftină, antipatic mirositoare și ațiaș un accent moldo-proleter. Indirjit apărător al mediocrității și al convenționalităților, plin de ipocrită principialitate, s-a menținut sub toate schimbările de regim, în 1962, ca și în 1992".

Cu mare tristețe, în criză acută de spațiu, mă voi rezuma la a trimite la pasajele dedicate Sandei Golopenția (p. 195), Mihaelei Mancaș (p. 193, 440), lui Luri Berza (p. 450), C.M. Ionescu (p. 196), Andrei Ionescu (p. 196), Tudor Ţopa (p. 443), M.H. Simionescu (p. 444), Leon Levițchi și Andrei Bantaș (p. 184), Andrei Brezianu (p. 321), Andrei Bacalu (p. 333 ș.u.), Mihai Spărișu (p. 317), Mihai Botez (p. 442), la grupul sibiano-clujean Ștefan Aug. Doinaș, Irinel Liciu, Puiu Cotrus, C. Toiu, C. Regman (pp. 206-209), anticarul Sterescu (p. 277), Radu Ionescu (p. 210), George Tomaziu (p. 367) și, evident, Toma Pavel (pp. 191, 192, 494, 365) și Sergiu Celac, subiectul celui mai compact „dosar” de atmosferă și personalitate (pp. 284-286), plin de sugestii instructive (mai mult nu spun).

În fine, Nemoianu ne readuce-n atenție un fenomen de extremă însemnătate în analiza României comuniste (și nu numai, cei drept): geografiile mafioate. Cine va avea parte să se documenteze serios în privința jocurilor politico-administrative ale lobby-ului regătean, cu toate „partidele” ardelenilor, basarabeniilor, oltenilor, macedonenilor, arădenilor, ca să nu mai vorbim de evrei, maghiari, nemți, va înțelege că multe decizii ce păreau angajate din cine știe ce criterii de politică „mare” s-au datorat micilor aranjamente de culise, rețelelor tentaculare pe bază de con-sătenism și con-citadinism etno-sanguin. Din toate aceste networks care au constituit economia paralelă, politica paralelă și cultura paralelă a ultimelor decenii, Nemoianu selectează mafia argeșeană (v. pp. 287, 288, 438, 439), a cărei glosare mi-ar lua mai mult de (încă) un articol. Mă alin cu gândul că volumul II al Arhipelagului interior e gata-și că o să apară nu peste multă vreme.

DAN C. MIHĂILESCU

JOI 24 NOIEMBRIE A MURIT LA BUCUREȘTI POETUL GEORGE ALMOȘNINO

Amintiri despre Nino

Greu de suportat granița dincolo de care o viață devine amintire. Să-ți fie răpătat o ființă dragă, și să-ți se lase în schimb doar o nesigură proiecție mentală. Realitatea reală contra realitatea închisă. Un troc de o cruzime fără egal.

George Almoșnino, Nino, prietenul meu. De azi, de ieri, dintotdeauna. Nino cel de mine, Nino din creierul meu, Nino din versurile mele. Nimiș patetic, o realitate dură. Glasul care nu-mi mai răspunde la telefon pentru că este în mine.

Eram prietenul care-l chema la telefon. El nu-mi da niciodată telefon. Îmi spunea: „Eu nu dau telefoane!”. Avea o pudoare copilărească, i se părea că nu trebuie să deranjeze pe nimeni. Cred că avea și-un fel de averșiune față de telefon. Nu avea încredere în puterea lui de transmisie sufletească. Îi suspecta de stereotip. De aceea răspundea el însuși stereotip. Parcă-l ironiza. De altfel, chiar în discuțiile față-n față, Nino se exprima adevărat monosilabic, impregnându-și remarcile cu o ironie proprie marilor însingurați, o ironie benignă, menită a-i proteja timiditatea și bunătatea lui constitutive.

Nino stătea turcește, în fotoliul lui, cu spatele la fereastră, și-și concepea jocurile lui ciudate, uneori cu elemente exterioare (niște bețișoare cioplite de el însuși împrăștiate pe toată masa, un planiglob), altelei livrându-se purei interiorității. Părea adesea că se află la mare depărtare de lucrurile și realitățile din jurul lui, dar era de multe ori, paradoxal, un om nespus de viu, căruia îi plăceau plimbările, care avea mici tabieturi și manii, care citea cu patimă ziarele, devorînd știrile sportive și evenimentele cele mai diverse. Juca șah cu prietenii, într-o anumită perioadă a jucat ping-pong pe-o masă de beton în spatele blocului în care locuia. În ultimul timp avea un baston cu un mîner ca un cioc de pasăre, pe care îl iubea nespus. Obiectele ocupau în viața lui un loc aparte. Avea cu ele legături obscure, care sfîșiau întrebunțările curente. Lecția supraréalistă îl instruiseră în acest sens, dar sensibilitatea lui depășise de mult alăturările fortate, epatante, îndreptîndu-se direct către esență. De aceea poezia lui Nino nu-i criptică, ci doar subtilă.

GEORGE ALMOȘNINO • Născut la București la 17 iulie 1936 • Absolvent al Facultății de Istorie a Universității București • Instructor la Centrul de librării (1960-1979) • Membru al Uniunii Scriitorilor (1980) • Volume publicate: LAGUNA (1971 - debut); NISIPURI MISCATOARE (1979); OMUL DE LA FEREAȘTRĂ (1983); POEME DIN FOTOLIUL VERDE (1985) • În curs de apariție: MAREA LINIȘTE (Ed. Litera) • Înainte de MAREA LINIȘTE a venit marea liniște...

Nu-i decorativă, ci insolit-vie. Nu-i filosofică, ci simplă, lirică, prevestitoare. Nino ar fi fost un haijin perfect. Și, în sensul cel mai larg, chiar este unul. Poezia lui are rafinamentul simțirii japoneze, nuanțate, sibilnice, oferind răsturnări spectaculoase prin rotirea unui singur fir de nisip (a doua sa carte se intitulează chiar Nisipuri mișcătoare).

Ultima mea întâlnire cu Nino a fost una mediată tocmai de irepresibil-utilul aparat telefonic. Vorbeam de fapt cu soția lui, cu Nora Iuga, căreia îi recitaseam ultimul meu haiku (La în zori - / pe mal, mai alb decît ceața / un ciine-ncovrigat), iar ea îmi spusese că nu se poate concentra căci are femeie la curățenie. În camera de la celălalt capăt al frului am auzit atunci vocea insistantă a lui Nino care-i cerea Norei să-i repete haiku-ul. Și după ce aceasta i l-a repetat, exclamă: „Eu îl realizez, chiar așa e!”. Nino, din fotoliul lui cu spatele la fereastră, văzuse nămaidecît formă densă a ciinelui mai alb decît ceața, care aștepta pe mal. Nu auzisem propriu-zis decît sunetul vocii lui, atît cît se poate auzi la telefon vocea cuiva care vorbește în aceeași cameră. Cele cîteva cuvinte prin care-mi certificase viziunea, Nora mi le-a destăinuit atunci cînd Nino nu mai putea zice nimic, iar noi, în jurul lui, eram tot atît de fără gri. Această amintire va fi ne-netat prelucrată de mintea, de memoria mea, pînă cînd va ajunge o emblemă. O emblemă a prieteniei noastre, o emblemă a vizualului premonitoriu pe care țî-l livrează amintirea. Viața, de la un anumit punct încolo, devine interioritate. Moartea celor dragi te adîncește și mai mult în tine, devii matusalemic înainte de vreme. Devii mai alb și mai dens decît ceața.

CONSTANTIN ABĂLUȚĂ

IN MEMORIAM

De Ziua Armatei României, Direcția de Cultură a Armatei, Secția de patrimoniu și tradiții militare, a realizat, la Editura Militară, o lucrare cu profunde rezonanțe umane și naționale, dedicată celor aproape 100.000 de ostași români decedați în războaiele din 1877-1878, 1916-1918 și 1941-1945, înhumați în pămînt străin, pe teritoriile altor state. Cei mai mulți, atît cît au putut fi identificați, își dorm somnul de veci în Ucraina, Federația Rusă, Slovacia și Ungaria. Lista țărilor este impresionantă - 30, numărul locurilor de înhumare cercetate și cunoscute fiind de aproape 1.500, pe o arie acoperind două continente - Europa și Asia. Hărțile, de o condiție grafică de performanță, ajută cititorul la descoperirea localităților în care, știuți și neștiuți, militarii români și-au găsit sfîrșitul eroic pentru țară și neam, pentru libertatea urmașilor lor și, chiar, a altor popoare. Să le fie țărîna ușoară și neuitarea statornică. (I.M.)

EDITURA NEMIRA

LOUIS PAUWELS și JACQUES BERGIER

Dimineața magicienilor

(Colecția TOTEM, 448 pagini, 4.500 lei)

Nu este vorba de un roman, desigur, intenția în care cei doi autori și-au conceput cartea este românească. Ea nu aparține nici SF-ului, desi se apropie de miturile care alimentează acest gen (ba chiar antologhează unele texte celebre de Arthur C. Clarke și Walter M. Miller). Nu e nici o colecție de fapte bizare, cu toate că acumulează probe pentru a ne demonstra că munca alchimistilor nu urmărea o hîmeră sau că în spatele ororilor naziste a stat o anumită concepție esoterică (fapt care, la apariția cărții, a făcut destul scandal). În fine, nu e o contribuție științifică, nu e vehiculul vreunei învățături necunoscută, nu e o mărturie, un documentar ori o afabulație. Este, bineînțeles, toate acestea la un loc, pe fondul unei povestiri, uneori adevărate, altori legendare, a unui prim voiaj în domeniul cunoașterii abia explorate.

Î se potrivește de minune, acestei „Dimineațe a magicienilor”, o frază a marchizului Saint-Yves d'Alveydre, ocultist celebru, căruia, de îndată ce au intrat în Paris, nemții i-au distrus cîteva cărți și manuscrise: „Nu există știință ocultă, ci numai știința ocultată”.

RADU ALDULESCU
Amantul colivăresei

(Colecția PURGATORIU, 456 pagini, 4.000 lei)

Scrișă pe tipicul „romanului de formație”, cartea lui Radu Aldulescu îi adaugă o dimensiune picărescă, avînd drept fond istoric discret România (și în special Bucureștiul) anilor '70-'80. Tema sa esențială este diabolică: în sensul propriu al cuvîntului, o temă abîl întresutată cu factologia cărții și în-formînd-o pînă la obsesie existențială, pînă cînd descoperim ulușii că universal în care trăim este un infern de care nu ne mai dăm seama, pentru că sistemul înăuntrul lui de prea multă vreme.

Concluzia: un Llosa la gurile Danubiului n-ar scrie probabil altfel decît Radu Aldulescu, care, într-un roman compact și nervos, creat tocmai într-o perioadă în care puținii prozatori români își mai încearcă pana în specia majoră a literaturii, vine cu o construcție de anvergură și cu o delectabilă ușurință de mișcare: prin medii sociale îndobște mai puțin cercetate sau, pînă acum, falsificate de pudorile cenzurii, ca și prin varii registre stilistice.

RADU ALDULESCU
AMANTUL COLIVARESEI

Director general VALENTIN NICOLĂU; Redactor-șef VLAD T. POPESCU; Drepturi de autor EMIL BĂRBULESCU; C.P. 26-38 București, fax 781.72.51; tel. 665.87.95

Obosit
să mai conțene
pe utilizarea
agenților
de contrainformații
din SUA,
Tokyo
vrea să-și formeze
propria sa forță
de „iscodire”

Mare criză de spioni...

CITITORII DIN STRĂINĂTATE se pot abona la revista "22" depunând costul abonamentului în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Țiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12: (pentru dolari în contul 4020253230, pentru mărci în contul 4020253231, pentru franci francezi în contul 4020253235, pentru lire italiene în contul 4020253234) sau (pentru orice fel de valută) trimițând un cec (money order) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România.

Costul abonamentelor pentru cititorii din străinătate:

	1 an	6 luni	3 luni
- zona europeană:	80 \$	40 \$	20 \$
	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
- SUA, Japonia, Australia:	100 \$	50 \$	25 \$

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista "22" anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

Cînd Tomiichi Murayama a ajuns înfîl prim-ministru socialist al Japoniei după 46 de ani, știrea a șocat serviciul de contrainformații al țării. Nu numai că socialistii aveau relații strînse cu Coreea de Nord, vecin declarat ostil, dar erau și împotriva extinderii modestei capacități a Japoniei de racolare a agenților de contrainformații. „Guvernul Murayama vrea să arate că este blind cu oamenii, mai ales în restul Asiei. Nu dorește să se spună că-și bagă nasul în casa vecinului”, spune o înaltă oficialitate guvernamentală.

Temîndu-se de eventuale scurgeri de informații sub noul guvern, persoane importante din serviciul de contrainformații al Agenției Apărării și de la ministerele de Justiție și de Externe au păstrat pentru uz propriu materialele cu adevărat inflamabile, mai ales cele în legătură cu Coreea de Nord. Ei sînt, de asemenea, mai puțin insistenți în cererea de dotări în vederea supravegherii și lansării a ceea ce ar fi primul satelit de spionaj al Japoniei. Cu toate acestea, există o înțelegere în rândurile celor care se ocupă cu apărarea: Japonia trebuie să se scute de lunga dependență față de informațiile furnizate de SUA și să-și mărească atît puterea de supraveghere electronică, cît și capacitatea de informare prin intermediul satelitului și al oamenilor. Iată ce declară un important ofițer al forțelor aeriene: „Adevărul este că serviciul nostru de contrainformații nu este în regulă și trebuie să ne dezvoltăm de urgență posibilitățile și independența”.

Această necesitate izvorăște din interesele pe plan mondial, simbolizate de campania pe care o duce Guvernul pentru obținerea unui loc permanent în Consiliul de Securitate al ONU. Oficialitățile japoneze bănuiesc că CIA și alți spioni ai SUA „colorează” informațiile oferite Japoniei. În timpul războiului rece, SUA și Japonia aveau atenția concentrată aproape exclusiv asupra amenințării sovietice, dar acum interesele lor în probleme de securitate par să fie divergente.

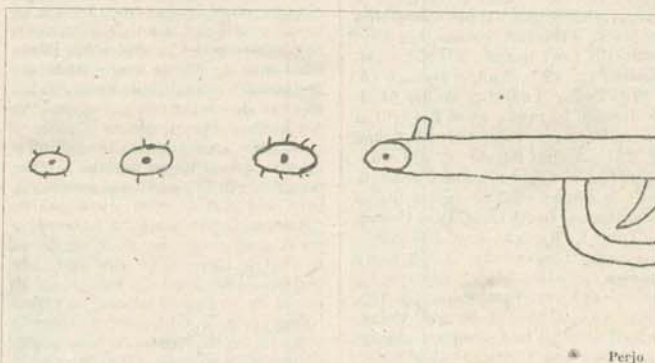
De exemplu, unele persoane oficiale își exprimă îngrijorarea că SUA poate manipula datele despre programul nuclear al Coreei de Nord pentru a obține sprijinul Japoniei în eventualitatea unui atac aerian asupra uzinei nucleare de la Yongbyon. În această situație, Tokyo nu este prea dornic să participe. Washingtonul, de asemenea, ar putea folosi dependența japonezilor de informațiile SUA pentru a exercita o anumă presiune, așa cum a făcut și în timpul războiului din Golf: cînd Japonia a refuzat să se alăture coaliției anti-Saddam și cînd SUA a limitat transmiterea de informații despre Orientul Mijlociu. „Unii se tem că americanii ne pot manipula, oferindu-ne informații selectiv. Dar cel mai important lucru este că avem nevoie de un serviciu de contrainformații mai independent - dacă avem de gînd să jucăm un rol mai mare în afacerile internaționale”, spune Masashi Nishihara, director la Institutul Național de Studii despre Apărare.

Cînd trebuie să se ia o decizie asupra unei situații externe, Japonia rămîne cu mult în urma altor țări dezvoltate. De exemplu, în timpul tentativei de lovitură de stat împotriva lui Mihail Gorbaciov din 1991, Japonia a făcut cu întîrziere o declarație despre eveniment, pentru că nu știa exact ce se petrece la Moscova. După aceea, Tokyo nu a știut aproape nimic despre strînsa cooperare dintre Washington și Boris Elțin pe toată perioada crizei.

Nebeneficiind de un serviciu de genul CIA sau MI6 (din Marea Britanie), care să coroboreze informațiile, Japonia se bazează pe o serie de mici agenți care aparțin de mai multe ministere. În vreme ce Agenția de Apărare s-a dovedit capabilă în interceptarea

de la ambasade, iar birourile nu au resursele necesare pentru stringerea de informații.

Un loc fruntaș pe lista dorințelor specialiștilor în spionaj din Japonia este formarea unei agenții de apărare-informații care să adune, efectiv, serviciile operative existente sub un singur acoperiș. Se construiește în acest scop o clădire la Camp Ichigaya, în Tokyo, dar legea care permite înființarea agenției încă nu există - din punct de vedere politic, aceasta este o treabă cam dificilă. „După experiența avută în timpul celui de-al doilea război mondial cu abuzul de putere al militarilor, există o mare rezistență la înființarea unei agenții de tip CIA”, declară un director de la Institutul pentru Studii Politice Internaționale.

Perjo

EDITURA DONE

GEORGHE CURELET-BALAN

VISUAL BASIC

Introducere în programarea vizuală a aplicațiilor

WINDOWS

GEORGHE CURELET - BALAN
VISUAL BASIC
Introducere în programarea vizuală a aplicațiilor Windows

Datorită timpului scurt în care se poate dezvolta o aplicație Windows, Visual Basic a fost ales de foarte mulți programatori ca mediu favorit de dezvoltare.

Se estimează că de la lansarea pe piață a mediului (1991) s-au dezvoltat cu el pînă în prezent peste un milion de aplicații.

VISUAL BASIC - O CARTE DE BAZĂ

tarea comunicațiilor electronice din zonă, ea simte lipsa satelitului de spionaj, care să urmărească, de exemplu, programul nuclear al Coreei de Nord, și a unui corp profesionist de analiști care să prelucereze datele. Agenția de Investigații a Securității Publice, o organizație de contrainformații din cadrul Ministerului de Justiție, este foarte apreciată de omoloaga sa din SUA pentru eforturile de depistare a agenților nord-coreeni din Japonia, dar cele 1.810 persoane care o alcătuiesc sînt ocupate peste măsură cu activitățile din interiorul țării. Ministerul de Externe și primul-ministru au, de asemenea, birouri de analiză a informațiilor - și, cu toate acestea, personalul lor, format din diplomați și birocrati, ține cu greu pasul cu rapoartele și articolele de ziar primite

Un alt impediment este pregătirea analiștilor de carieră, slujbe deținute acum de militari și birocrati.

Agenția de Apărare, dornică să cumpere un satelit de spionaj, este foarte conștientă de o rezoluție din 1969 a Dietei care interzice folosirea de către Japonia a spațiului cosmic în scopuri militare. Un satelit-spion va încăleca acest mandat? Japonia poate da dovadă de flexibilitate în această privință: de exemplu, în vreme ce Constituția sa interzice existența unei armate permanente, ea întreține forțe de autoapărare considerabile.

„Vom avea satelitul în 10 ani. O să-l numim atunci un satelit al păcii”, a declarat o înaltă oficialitate.

Traducere și adaptare de ADRIANA TUDOR
(După revista „Time”)

Redactor-șef: GABRIELA ADAMEȘTEANU; Redactori-șefi adjuncți: RODICA PALADE (societate, cultură); GABRIEL ANDREESCU (politic, filosofie, știință); Director artistic: DAN PERJOVSCHI; Secretar tehnic de redacție: ALEXANDRU CIRIP; Rubrici permanente: ANDREI CORNEA, TIA SERBĂNESCU, N.C. MUNTEANU, HORATIU PEPINE (politic); ILIE SERBĂNESCU (economic); CEZAR BALTAG (istoria religiilor); H.-R. PATAPIEVICI (escu); DAN C. MIHĂILESCU, HORIA FLORIAN POPESCU (cronică literară); ERWIN KESSLER (cronică plastică); Redacția: OANA ARMEANU (șef serviciu social); RALUCA STROE-BRUMARIU; MARIAN CHIRIAC (politic); Corespondenți interni: IOAN MUSLEA (Cluj), DANIEL VIGHI (Timișoara); Corespondenți externi: WILLIAM TOTOK (Berlin); ADRIAN NICULESCU (Milano); SORIN ALEXANDRESCU (Amsterdam); ION MIRON-DAMIAN (Paris); Difuzare: MIRCEA IONESCU (șef serviciu); IOAN CONDOR, VLAD VIERU; Gestuine: CORNELIA NICULAIE, ADELA BULGARU; Tehnoredactare computerizată: ADRIAN BALTAG; Corectură: RADU DOBÂNDĂ; Procesare text: FLORIAN TOROPOC; Secretariat, difuzare: CRISTINA POPA.

Manuscrisul nepublicat nu se restituie

Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08.

ISSN-1220-5761